

**KORİDOR KENTTEN KUŞAK KENTE:
YALOVA**

**KÖRFEZ GEÇİŞ PROJESİNİN
SOSYAL ETKİLERİ ARAŞTIRMASI:
YALOVA ÖRNEĞİ**

İçindekiler

Önsöz.....	5
Giriş	6
I.Bölüm	9
Kentin Genel Görünümü	9
1.Kentin Tanıtımı ve Özellikleri.....	9
2.İlçe'ler Hakkında Kısa Bilgi	10
1.Altınova.....	10
2.Armutlu.....	10
3.Çınarcık	11
4.Çiftlikköy	12
5.Termal.....	13
3.Sanayi Sektörünün Görünümü	14
4.Turizm Sektörünün Görünümü	15
5.Yeşil-Mavi Yol Projesi.....	16
6.Tarım ve Hayvancılık Sektörünün Görünümü	16
7.Körfez Geçişi Köprüsü Projesi.....	17
II.Bölüm	18
Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Metodolojisi	18
1-Amaç ve Kapsam	18
2-Örneklem Seçimi	18
3.Yöntem ve Veri Analizi.....	19
III.Bölüm	21
Verilerin Değerlendirilmesi ve Bulgular	21
1.Proje Algısı ve Beklentiler: “Bütün kent olacağız”	21
2.Projenin Meşrulaştırılması: “Yola cahil insan karşı çıkar”	22
3.Zaman Mekan Sıkışması: “Burası İstanbul olacak”	23
4.Köprüye Karşı Olmak: “Yalova’yı önemsizleştirecek”	24

5.Koruyucu Alternatif: “Yalova turizm kentidir”	24
6.Kırsal Etkiler ve Değişimler: “Köylü köyüne döner”	25
7.Tarımsal Kaygılar: “Kivi sahası Altınova”	27
8.Çiçekçilik Sektörü: “Orhangazi’ye gidiyorlar”	29
9.Tersaneler Sorunu: “Çevreyi kirletiyorlar”	32
10.Tersaneler ve Sosyal Değişim: “Fuhuş ve esrar var”	34
11.Kamulaştırma ve Emlak Piyasası: “Ayakçılar kazanıyor”	35
12.Doğal Çevre Savunusu: “Tarihi mekanlar korunmalı”	37
13.Taşocakları Sorunu: “Doğaya zarar veriyorlar”	38
14.Kimyasal Alanlar: “Atık deposu burası”	39
15.Altınova-Subaşı Referandumu: “Bilinçli bir girişimdi”	39
16.Çevre Düzen Planı: “Baştan sona hatalı”	40
17.Göç Beklentisi: “Köprü bittiğinde nüfus artar”	42
18.Göç ve 3. Kat Sendromu: “Planlama yapılmalı”	43
19.Göç ve Yabancılık: “Muş mahallesi göç mahallesidir”	44
20.Güvenlik ve Eğitim Kaygısı: “Yabancılar gelecek”	45
21.Kent Kültürü ve Kimliği: “Kozmopolit kent”	46
IV.Bölüm	49
Rapor Eylem Planı ve Proje Önerileri	49
1-Körfez Geçiş Projesinin Tanıtımı ve Farkındalık	49
2-Tarımsal Üretimin Sürdürülmesi	49
3-Çiçekçilik Sektörünün Kurumsallaştırılması	49
4-Tersanecilik Sektörü ve Sanayi Yatırımları	50
5- Tersane İşçiliği ve İstihdam	50
6-Emlak Piyasası ve Yapılaşma	50
7-Tarihi Mekanların Korunması	51
8-Taşocakları Sorunu ve Çevre Bilinci.....	51
9-Kimyasal Alanlar ve Deponileşme	51

10-Çevre Düzen Planı Revizyonu	52
11-Göçün Kanalize Edilmesi	52
12-Kent Kimliği ve İmajı	53
Sonuç	54
Kaynakça	58
Yazar Hakkında	60

Giriş

“Toplumsal maliyetler kadar toplumsal faydalar anlatılırsa planlamalar başarılı olabilecektir”.

Küreselleşme olarak adlandırılan yeni zaman dilimi sonuçları itibariyle kentleri, mekanları ve insan davranışlarını derinden etkilemekte ve dönüştürmektedir. Aydınlanma dönemi ve sanayileşme aşamasını yaşamış toplumların bugünün dünyasında görece **sanayi ve çevre** ilişkisini belli bir zemine yerleştirdiği görülmekte, buna karşın gelişmekte olan ülkelerde ise sanayileşmenin fiziki ve sosyal etkilerinin hala tartışma konusu yapıldığı bilinmektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel olarak belirli bir düzeye ve dengeli büyümeye sahip olmanın yanı sıra sabite yakın nüfus hareketliliği içinde yaşanan kentlerin sahip olduğu doğal, kültürel ve mimari değerlerinde kolaylıkla benimsenmesine yol açabilmektedir.

Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde ise son iki yüzyılı aşkın bir süredir toplumsal, son yüzyıl itibariyle ise mekansal bir değişim sürecinde olduğumuz söylenebilir. Osmanlı döneminde batılılaşma olarak tanımlanan ve Cumhuriyet Türkiye’sinde çağdaşlaşma olarak devam eden çabalar, teknik ve kültürel boyutlarıyla etkilerini her geçen artırmaya devam etmektedir. Cumhuriyet sonrası dönem itibariyle bazı kentlerimizin idari, ticari ve sanayi kentleri olarak ayrılaştığı görülmektedir. İdari merkez olarak Ankara’nın sanayi kentleri olarak Eskişehir, Bursa, Zonguldak vd. ile ticari kentler sınıflamasında İzmir ve İstanbul sayılabilir. Ancak 1950 yıllar sonrası artan iç göç talepleri ve beraberinde 1980 sonrası yaşanan hızlı kentleşme süreçleri ülkemizde önemli nüfus hareketliliklerinin yaşanmasına ve beraberinde bir takım fiziki ve sosyal problemlerin yaşanmasına yol açmış bulunmaktadır.

Kentlere yığılan yeni nüfus beraberinde konut, istihdam ve yeni kamu yatırımlarını gerekli kılmış ve çarpık kentleşme olarak tanımladığımız yapılar ile karşı karşıya kalınmıştır. Kentlerin sağlıksız ve disiplinsiz gelişimi kent yönetimleri için ciddi zorluklar üretirken, bu zorluklar gerçekte bugünün Türkiye’sinin ekonomik, sosyal ve politik gelgitlerinin de kaynağını oluşturmuştur.

Kentlerin bir rant alanına dönüşmesi yanında kentlerde yaşanan **kimliksizleşme ve yozlaşma** kentleşme ve sanayileşme dengesinin kurulamadığı yapıların temel karakteristiği olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda gelişmiş ve sanayileşmiş toplumlarda fiziki değişikliklerin ve çevrenin yol açtığı etkiler önemli fakat ikincil konular olarak gündemde yer alırken, gelişmekte olan toplumlarda ekonomik güç ve sanayi alanlarındaki işlevsellik birincil ve ana konular olarak belirginleşmiştir. Diğer bir ifadeyle gelişmekte olan ülkeler noktasında günümüz dünyasının artan değişme talepleri karşısında alışlageldik her türlü yapı ve unsur söz konusu taleplerin merkezi haline gelmektedir.

Yalova kenti özelinde Körfez Geçiş Projesinin sosyal etkilerini ele alan bu çalışma gerçekte kentleşme, sanayileşme ve mekânsallaşma ilişkisi üzerine kurgulanmış bir çalışmaya karşılık gelmektedir. Çalışmanın önemi kendisini fiziki yapılaşma ve insan ilişkileri üzerinden ilerlemesine borçlu bulunmaktadır. Nitekim kent dokusunda muhtemel önemli değişimleri kaçınılmaz kılacak Körfez Geçiş, Projesi insan, kültür ve mekan ilişkilerini yeniden kurgulanmasına yol açacak karakterdedir.

Kentteki her sosyal sınıfın kendi perspektifinden köprü geçiş projesini değerlendirdiği ve yorumladığı görülmektedir. Örneğin kentin yoksul ve dezavantajlı grubu olarak tanımlayabileceğimiz Romanlarla yapılan görüşmelerde projeye ilişkin yok denecek bilgi düzeyleri önemli bir göstergedir. Zira kentte yaşayan Romanlar için birincil öncelik kendi mahallelerindeki kentsel dönüşümün nasıl olacağı ve gelecekle ilgili kaygılarıdır.

Benzer biçimde diğer bir farklılık projenin doğrudan etkilediği ve verimli tarım arazilerinin bulunduğu yerleşimlerde projeye karşı eleştiriler yoğun ve sert olarak yapılırken, şehir merkezine yakın yerleşimlerde yapılan eleştiriler koruyucu bir karakter taşımakta ve yumuşak bir iletişim dili kullanılarak ifade edilmektedir.

Kent merkezindeki görüşülenlerin projeye karşı koruyucu ve sınırlayıcı bir algı üretmeleri kendi bakış açılarından anlamlıdır. Kurulması

muhtemel organize sanayi bölgelerinin Kocaeli tarafına kaymasını ve Çiftlikköy'ün sınır olarak belirlenmesini isteyen görüşülenler bir bakıma alışageldik yaşam pratiklerinin değişmesini istemeyenlerdir. Benzer biçimde Subaşı beldesinde görüşülenlerin manzaramıza ve doğamıza karışılmasını beklentisi bulunmaktadır.

Görüşülenler arasında Körfez Geçiş Projesiyle ön plana çıkan en önemli konu ekonomik ranttır. Projenin rant üretmesi bir boyutuyla normal ve arzulanan bir beklenti iken, tarım arazilerinin geleceği ve çevre kirliliği konusunda derin endişelerin bulunması ifadeler arasındaki temel çelişkiyi ortaya koymaktadır.

Genel bir bakış açısıyla kentte projeye karşı ortak bir yaklaşımdan ziyade bireysel ve bölgesel tutumların sergilendiği görülmektedir.

Bu durum gerçekte kent kimliği ve aidiyete ilişkin temel bir problem olarak da okunabilir. Zira günümüz itibarıyla Yalova kenti; ne turizm, ne, sağlık, ne eğitim ne tarım ne de sanayi kenti olabilmiş ve bu sektörler arasında konjonktürel olarak gidip gelen bir kent görüntüsü çizmektedir.

Yalova kentinin ülkenin temel ekonomik gidişatı ve sanayileşme çabalarından etkilenmeden ilerleyemeyecek olması farklı bir gerçeklik olarak karşımızda dururken, kente ilişkin projelerinin kentin desteğiyle ilerletilmesi daha başarılı uygulamaların şekillenmesine katkı sağlayacaktır. Bu anlamda projenin eleştirilen yönlerinin yeniden gözden geçirilerek **aidiyet ve sahiplik** aracılığı ile devam ettirilmesi daha verimli sonuçlar ortaya koyabilecektir.

I.Bölüm

Kentin Genel Görünümü

1.Kentin Tanıtımı ve Özellikleri

Armutlu Yarımadası'nın kuzey kıyısı ile Samanlı Dağları'nın kuzey eteklerine kurulmuş olan Yalova'nın kuzeyi ve batısı Marmara Denizi ile çevrilidir. Şehir, sahil şeridi dar olmakla birlikte, doğal bir plaj niteliğindedir. Yazları sıcak, kışları yağışlı ve ılıktır. Yalova, doğu kıyılarındaki düzlükler dışında dağlık bir araziye sahiptir. İlin 847 km² olan toplam alanının % 58'i ormanlık alan, % 27'si tarım alanı, % 1'i daimi çayır ve otlak, % 14' ü ise tarım dışı alanlardan oluşmaktadır.

Yalova İli 1/25.000 Ölçekli İl Çevre Düzeni Planı'nda şehrin genişleme alanları tespit edilmiş olup, mevcut durumda Altınova ilçe sınırları içerisinde yapılan tersaneler bölgesi ve yapılacak olan Körfez Geçişi Projesi sebebiyle şehrin genişleme yönü ağırlıklı olarak Kocaeli istikametine doğrudur.

Yalova'nın ulaşımında coğrafi konumu, İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi metropollere olan yakınlığı sebebiyle kente karayolu ve denizyoluyla yoğun araç giriş çıkışı olmaktadır. Trafik yoğunluğu açısından bu durum şehir içi trafiğinde ciddi sıkıntılara yol açabilmektedir. İstanbul'u İzmir'e bağlayan ana güzergâh üzerinde bulunması, trafik yoğunluğuna ve gürültü kirliliğine neden olmaktadır.

Yalova yazlık bir kent olarak görüldüğü için sezonlar arası nüfus oldukça farklıdır. Bu durum; altyapı sorunlarının çözülmesine kaynak ayrılmasında sıkıntı yaratmaktadır. Mevsimsel göç (iç turizm ve işgücü) kaynaklı değişken nüfusun şehrin mevcut dokusunu gerek şehircilik gerekse sosyal açıdan değiştirdiği gözlemlenmektedir.

Türkiye'nin yüzölçümü olarak en küçük ili olması sebebiyle yerleşim alanı darlığı ortaya çıkmakta ve arazi fiyatlarının çok yüksek olması sonucunu doğurmaktadır. Yerleşim alanlarının darlığı, geçmişte verimli tarım alanlarının imara açılmasına neden olmuştur.

2.İlçe'ler Hakkında Kısa Bilgi

1.Altınova

Yalova'nın verimli topraklarına sahip olduğu ve sahil kenarında denize sıfır konumda kurulmuş olan ilçesidir. Yalova'ya 27 km uzaklıktadır. Altınova İlçesi'nin tarihi eskilere dayanır. Gezip görülecek bir çok alanı bulunmaktadır. Farklı dönemlere ait hamamlar, su kemerleri, çeşmeler, kale gibi tarihi eserler bulunmaktadır. E-5 karayolu ile antik hac ve ticaret (ipek) yolunun kesiştiği bölgede bulunan Altınova. 1929 yılında, Bulgaristan'ın Rusçuk kentinden göç eden 40 aile tarafından altınzade çiftliğinin satın alınması ile kurulmuştur.

1930 yılında Kocaeli'nin Karamürsel ilçesine bağlı köy statüsüne kavuşan Altınova, çevre köylerden gelenlerin yerleşimi ve Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu'dan göç edenlerin katılımlarıyla kısa sürede artan nüfus ve merkezi konumu nedeniyle 7 Haziran 1987 yılında belediye statüsüne kavuşarak belde olmuştur. 6 Haziran 1995 tarihinde bakanlar kurulu kararıyla Yalova iline bağlı ilçe statüsüne kavuşan Altınova ilçesinin 3 belde ve 13 köyü vardır Yalova - İstanbul karayolu üzerinde ilin en verimli topraklarına sahip tarım bölgesidir. Çiçekçilik, meyvecilik ve sebzeçilik çok gelişmiştir. İlçenin tarihi çok eskilere dayanır.

Yalova ilindeki tersane girişimcileri, bölgede tersaneciliği daha da geliştirmek ve işbirliğinden güç almak amacıyla Yalova-Altınova Tersane Girişimcileri San. ve Tic. A.Ş. kurmuş ve çeşitli tersanecilik dernekleri altında birleşmişlerdir.

İlçenin, yatırımı devam eden tersanelerin tamamlanmasını takiben, tersane kümelenmesinde dünyada ikinci sırayı alması hedeflenmektedir. İlçe ekonomisinde ayrıca meyvecilik ve çiçekçiliğe dayalı tarım sektörü ön plana çıkmaktadır. Körfez Geçişi Köprüsü'nün ilçe sınırlarından geçmesi ilçeyi bir çekim merkezine dönüştürmüş ve arsa fiyatlarının oldukça yükselmesine neden olmuştur.

2.Armutlu

Armutlu, 1995'e kadar Bursa'nın Gemlik ilçesine bağlı bucak merkezi beldeyken ilçe yapılarak Yalova'ya bağlanmıştır. Armutlu'nun adının nereden geldiğine dair üç rivayet vardır.

Birinci rivayet şöyledir: Bizans Kralı'nın kızı Armodies'in vücudunun her yerinde yaralar çıktığı bildirilmiştir. Kral kızının bu durumundan utandığı için askerleriyle birlikte kızını şimdiki kaplıcaların bulunduğu mevkide bırakmıştır. Kız buradaki termal sularla her gün yıkanmış ve bütün yaraları iyileşmiş. Kral kızının iyileştiğini görünce onu tekrar yanına almış ve Armodies adı Armutlu olarak günümüze kadargelmiştir. İkinci görüş: Armutlu adının "Armodo" veya "Armodies" sözcüklerinden geldiği sanılmaktadır. Bu sözcükler "Donanma" veya "Donanmaya gözcülük eden kimse" anlamına gelmektedir. Son olarak Evliya Çelebi Armutlu isminin nereden geldiğini ünlü Seyahatname'sinde de şöyle anlatmaktadır. "Nahiyedir. Naib oturur. Bursa Beyi tarafından tayin edilir. Kasaba düz sahraya bağlı, bahçeli ve etrafı armut bahçeleri ile süslü olup bakımlıdır. Onun için Armutlu derler."

Armutlu'ya ilk yerleşenlerin kimler olduğu ve ne zaman yerleştikleri bilinmemektedir. Yalnız 1320 yıllarında Bizanslılar'dan alınarak Osmanlılar'a katıldığı kayıtlarda vardır. Bu da 1300 yıllarından önce Armutlunun bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir.

Armutlu ilçesi Yalova ilinin en dağlık bölgesidir. İlçenin %70'lik bir bölümü eğimli, diğer kısımlarıysa düzlüktür. Tipik bir Marmara iklimine sahip olan ilçe, yazları sıcak, kışları yağışlı ve ılıktır. Makilik, fundalık ve zeytinlikler ile çam ormanları bitki örtüsünü oluşturur.

Armutlu'da sanayi kuruluşları ve büyük işyerleri bulunmamaktadır. Yöre halkının geçim kaynağı zeytincilik, balıkçılık ve turizm ağırlıklı ekonomik faaliyetlerden oluşmaktadır.

İlçenin gerek jeotermal kaplıcalara gerekse Marmara bölgesinin en temiz denizine sahip olması turistik önemini artırmaktadır. Mayıs 2008'de "Mavi Bayrak" ödülüne layık görülen ve tamamı deniz manzaralı 11 bloktan oluşan 37.092 adet devre mülk kapasiteli İhlas Armutlu Tatil Köyü ilçede bulunan en önemli turizm tesisidir.

3.Çınarcık

Yalova'nın merkez dışındaki en büyük ilçesidir. Kış aylarında nüfusu yaklaşık 11.000 iken, yaz aylarında bu sayı bazen 150.000'i geçebilmektedir. İlçenin bulunduğu topraklar, Milat'tan 3-4 bin yıl

önce kurulmuş yerleşim merkezlerindedir. Bölge sırasıyla; Frigyalılar, Kimiryalılar ve Vitrinyalılar'ın hakimiyetinde kaldıktan sonra M.Ö.74 yılında Roma Devleti'ne geçmiştir. Roma döneminden kalan bazı kalıntılara Çınarcık ilçesi ve köylerinde rastlamak mümkündür. Çınarcık uzun yıllar süren Bizans hakimiyetinin ardından 1307 yılında Osman Bey tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.

İlçenin güney ve batısı dağlar ve ormanlar ile kaplıdır. Kocadere, Teşvikiye, Kuru, Çapana ve Ay Deresi önemli akarsu kaynaklarını teşkil eder. İlçe turistik bir yapıya sahip olduğundan genellikle turizm amaçlı konutlar inşa edilmiştir. Bu nedenle yaz aylarında nüfus gündelik turizmde etkisiyle oldukça yükselmektedir. Çınarcık sakinleri yoğun olarak turizm sektöründe çalışmaktadır. Yörede çok eski tarihlerden kalma zeytin ağaçları olup, zeytincilik önemli bir gelir kaynağıdır.

Çınarcık ilçesinin ekonomik yapısı sektörel açıdan değerlendirildiğinde, sanayi sektörü kapsamına giren hemen hemen hiçbir faaliyet olmadığı, tarım sektörünün etkin ve yaygın olmayan orman, bağ, bahçe ziraatı, hayvancılık ve balıkçılık alt dallarından oluştuğu, hizmetler sektöründe ise, iç turizme yönelik yaygın ticari faaliyet ve organizasyonların mevcudiyeti genel bir değerlendirme olarak yapılabilecek bir tespittir.

4.Çiftlikköy

Yalova merkezine 5 km. uzaklıkta bulunan Çiftlikköy'ün belediye sınırı 5.946 dönümdür. Yalova İzmit Devlet Karayolu üzerinde bulunan ilçe Yalova'nın doğusunda Marmara Denizinin güneyinde Karamürsel İlçesi'nin batısında yer alır. Tek beldesi Taşköprüdür.

Çiftlikköy, maki formasyonu ve ormanlarıyla, batı Karadeniz kıyı bölgesindeki floranın Akdeniz flora alanına sokulduğu, diğer deyişle bu iki floranın bu bölgenin kendileri için uygun koşullar gösteren bölümlerini izleyerek birbirinin içine girdiği, bir geçiş alanının karakterlerini ortaya koymaktadır.

Tarım; sebze, meyve, çiçekçilik ve seracılık tarımın ana başlıklarını oluşturmaktadır. İlçede yapılan tarım büyük oranda tarımsal alet ve makinelerle yapılmaktadır. Özellikle seracılık ve sera çiçekçiliği ilçeye büyük oranda gelir sağlamaktadır.

Ülkenin önde gelen sanayi kuruluşlarının büyük bir kısmı Çiftlikköy'de Taşköprü Beldesi ile Denizçalı köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Akrilik Kimya ve tekstil sanayinin önde gelen AK-SA, AK-AL, AK-KİM, AK-TOPS, AK-ENERJİ ve İstanbul Elyaf Kuruluşları ile diğer yan hizmet veren kuruluşlar da ilçede faaliyet göstermektedirler.

5.Termal

Termal ilçesi şifalı kaplıcalarıyla ünlüdür. İlçe, Samanlı Vadisi içinde kurulmuştur. Toprakları Ferhat Deresi ve Samanlı Vadisi içindeki küçük akarsular ile sulanır. Karadeniz iklimi ile karasal iklim arasında geçiş özelliği gösteren bir iklime sahiptir. Toprakları ender görülen bitki türlerinin yetiştiği bir doğa harikasıdır. Roma ve Bizans devrinden itibaren Samanlı Dağlarının yamacındaki kaplıcalardan yararlanılmaktadır. Gökçedere ve Üvezpınar Köyleri arasındaki sıcak su kaynaklarından çıkan buhar nedeniyle yeraltı tanrısının burada yaşadığına inanılmış ve yöre Pythia Therma adı ile anılmıştır.

Osmanlı döneminde uzun süre ilgi görmeyen kaplıcalar, Sultan Abdülmecit'in annesi Bezm-i Alem Valide Sultan 'ın romatizma ağrılarına iyi gelince yeniden ilgi çekmiştir. Abdülmecit, eski hamamları renove ettirmiş ve yeni köşkler, tesisler yaptırmış; yabancı yatırımcıların da tesislere ortak olması ve işletmesi sonucu Yalova Termal, 19.yüzyıl sonunda çok popüler bir turizm ve sağlık merkezi haline gelmiştir. Ne var ki ard arda patlak veren savaşlar yüzünden yabancı ortaklar ülkeden kaçınca kendi haline bırakılıp unutulmuş kaplıcalar, 1929 yılında Atatürk'ün ziyareti üzerine tekrar ilgi görmüştür. Yalova'yı geleceğin su şehri yapmak isteyen Atatürk tarafından bir köşk yaptırılmış ve bugün müze olan bu köşk, cumhuriyetin ilk yıllarında hükümetin yazlık çalışma mekanı olarak kullanılmıştır. Günümüzde sözkonusu hamamları, otelleri ve müzeyi kapsayan Yalova Termal Tesisleri Sağlık Bakanlığı tarafından işletilmektedir

Termal ilçesi genelinde geçim kaynağı olarak sağlık/termal turizmi ilk sırada yer almaktadır. Otelcilik, pansiyonculuk ve restoran işletimi bölgenin ekonomik yapısını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra hayvancılık ve tarım da yapılmaktadır. İlçenin doğal yapısı gereği arıcılık ve avcılık gibi mesleklerde ilçe halkının tercihleri arasındadır.

3.Sanayi Sektörünün Görünümü

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 2008 Bilanço Usulü Defter Tutan Kurumlar ve Gelir Vergisi Mükellef Bilgilerine göre, Yalova ilinde ulaşım araçları imalatı, kâğıt imalatı; basım ve yayım ile plastik ve kauçuk ürünleri imalatı sektörleri ön plana çıkmaktadır. İlde bu sanayi sektörlerini gıda ürünleri içecek ve tütün imalatı, kimyasal madde ve ürünler ile suni elyaf imalatı sektörü takip etmektedir.

İlde; sanayi sektörleri arasında gemi sanayini kapsayan ulaşım araçları imalatı sektörü açık farkla öne çıkmaktadır. Ulaşım araçları imalatı sektörü Yalova ilinde gerek üretilen bilanço rakamında, gerekse bu sektörde faaliyet gösteren işletme sayısı ve bu sektördeki kayıtlı istihdamda birinci sırada gelmektedir. Sektörde üretilen bilanço, toplam il bilançosu içerisinde %44'lük, bu sektörde faaliyet gösteren işletmeler ise toplam il sanayi işletmeleri içerisinde %16'lık paya sahiptir. Orta ve büyük ölçekli işletmelerin faaliyet gösterdiği sektörde, il sanayi işgücünün %34'ü istihdam edilmektedir.

Yalova ilinde ön plana çıkan bir diğer sanayi sektörü, kâğıt hamuru, kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı; basım ve yayın sektörüdür. İlde bu sektörde faaliyet gösteren işletme sayısı, ildeki toplam işletmeler arasında dokuzuncu sırada olsa da, toplam bilançosu ikinci sırada yer almaktadır ve il toplam bilançosunun %10'u bu sektörde üretilmektedir. Diğer yandan, bu sektörde sağlanan istihdam, il sanayisi kayıtlı istihdamının yalnızca %8'ine denk gelmektedir. İlde bu sanayi sektörünü destekleyen kimyasal madde ve ürünler ile suni elyaf imalatı sektöründe ise istihdam oranı %18'dir.

Yalova ilinde gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı sektörü işletme sayısı açısından il sanayi sektörleri arasında ikinci sırada olmasına rağmen, toplam bilançoda altıncı sıradadır ve il toplam bilançosunun %6'sı bu sektörde üretilmektedir. Bu anlamda, bu sektörde faaliyet gösteren işletmelerin genellikle küçük ve orta ölçekli olduğu söylenebilir. İşletme bilançoları değerlendirildiğinde, kimyasal madde ve ürünler ile suni elyaf imalatı, ana metal ve fabrikasyon metal ürünleri imalatı, makine ve teçhizat imalatı sektörlerinde toplam il bilançosu içerisinde %6-8 arasında değişen oranlara sahiptir.

4. Turizm Sektörünün Görünümü

İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi üç metropol kente sadece birer saat uzaklıkta, ancak bu kentlerin yoğunluk ve kargaşasından tamamıyla uzakta bir şehir olan Yalova çok çeşitli turizm yatırımlarına elverişli bir şehirdir.

Termal turizm, termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları kapsamaktadır. Yalova Armutlu Termal Turizm Merkezi Armutlu ilçesinde 5300 hektarlık alanda, 2008 yılında termal ve sağlık turizmine yönelik olarak ilan edilmiştir. Yalova Termal Turizm merkezi, Termal ilçe merkezinde, Yenimahalle ile Ortaburun mahalleleri arasındaki ormanlık bir bölgede yer almaktadır. 2008 yılında alanı genişletilerek yaklaşık 4800 hektar büyüklüğüne ulaşmıştır.

Günübirlik turizm, özellikle hafta sonları ve tatil günlerinde insanların büyük çoğunlukla yaşadıkları bölgeye yakın çekim noktalarına rekreatif amaçla yaptıkları ziyaretleri kapsamaktadır. Bu gezilerde doğal ve coğrafi özelliği olan alanlar ön plana çıkmaktadır. Özellikle İstanbul, Bursa ve Kocaeli gibi metropollere erişilebilirliğinin kolay olmasına bağlı olarak mesafe maliyetinin düşük gerçekleşmesinden ve geniş bir nüfusa hizmet verebilecek konumda olmasından dolayı Yalova doğal ve coğrafi yapısından kaynaklanan potansiyeliyle birlikte düşünüldüğünde, günübirlik turizm açısından ülkenin en cazip merkezlerinden birisidir.

Geleneksel turizm (deniz, kum ve güneş) dünya hareketliliğinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Yalova'nın geleneksel turizmde ülkenin güney ve batı sahilleri kadar potansiyele sahip olmadığı ve yeterli yatırım olmadığı bir gerçektir. Ancak, özellikle İstanbul'un çevresinde denize girme yerlerine ulaşım ve geri dönüş zamanlarında yaşanan sıkıntılar göz önünde bulundurulduğunda Yalova sahilleri önemli bir alternatif haline gelmektedir. Ayrıca Marmara Denizi'nin tek mavi bayraklı plajı da Yalova sınırları içinde yer almaktadır.

5.Yeşil-Mavi Yol Projesi

Yeşil-Mavi Yol Projesi İzmit tarafından gelindiğinde, Altınova ilçesi Hersek köyünden başlayıp, Armutlu ilçesinde tamamlanan 127 km Yeşil-Mavi Yol uzunluğu, 62 km bağlantı yolları ile toplam 189 km'yi bulan ve çeşitli tarihi, turistik ve doğal güzellikleri içinde taşıyan bir bütünlük içerisindedir. Hemen hemen tamamı trekking, fotosafari gibi doğa turizmine uygun olan Yeşil Mavi Yol'un Samanlı Dağları eteklerindeki alan ise, doğa tutkunları için birçok motokros parkuru barındırmaktadır. Yeşil-Mavi Yolun en önemli güzergahlarından olan Çınarlı Yol ziyaretçileri Yalova'dan 11 km uzaklıktaki Termal Kaplıcalarına ulaştırır. Yeşil-Mavi Yol Projesi Termal'den sonra Çınarcık'ın Ortaburun, Çalica ve Teşvikiye köylerine, oradan Armutlu'nun Selimiye, Hayriye ve Mecidiye köylerine ve nihayetinde bu bölgeden de merkeze kadar devam eden bağlantı yolları ile tamamlanır. Erikli ve Delmece yaylaları, Kent Ormanı, Su Düşen Şelalesi, Dipsiz Göl, Çifte Şelaleler Yeşil-Mavi Yol Projesinde gezebileceğiniz onlarca güzel mekandan sadece birkaç tanesidir.

6.Tarım ve Hayvancılık Sektörünün Görünümü

16

Bölgenin iklim ve toprak yapısının tarıma oldukça elverişli olması nedeniyle yetiştirilen ürün çeşitliliği fazla ve tarımsal üretimde verimlilik yüksektir. Diğer taraftan, Türkiye'nin yüzölçümü olarak en küçük ili olması sebebiyle yerleşim alanı darlığı ortaya çıkmakta ve arazi fiyatlarının çok yüksek olması sonucunu doğurmaktadır. Yerleşim alanlarının darlığı, geçmişte verimli tarım alanlarının imara açılmasına neden olmuştur.

Yalova'da süs bitkileri üretimi, örtü altı sebze üretimi ve kivi üretimi gibi katma değeri yüksek ürünlerin üretimi yoğun olarak yapılmaktadır. Yalova'da süs bitkileri yetiştiriciliği; salon ve süs bitkileri, bahçe ve çevre düzenlemesinde kullanılan ağaçlar, soğanlı ve rizumlu süs bitkileri ile kesme çiçek olmak üzere dört kısımda toplanmaktadır. Ülkemizde üretilen kesme çiçeğin %25'den fazlası Yalova'dan karşılanmaktadır.

Yalova ilinde kültür mantarcılığı, taze sebze seracılığı ile kivi yetiştiriciliği diğer önemli tarımsal faaliyetlerdir. Yalova'da organik tarım faaliyetleri de son yıllarda büyük gelişme göstermiştir. Ayrıca,

dondurulmuş meyve ve sebze sanayi mevcuttur. Meyve, sebze, süs bitkileri bağ gibi tarımsal ürünler üzerine bilimsel araştırma programlarını ilerletmek, bölgede yetiştirilen ürünlere ait problemleri çözmek, fidanlıklara ve çiftçilere hastalıktan arındırılmış anaç materyal sağlamak ve diğer tarımsal sorunları çözmek amaçlarıyla kurulmuş olan Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Yalovalı çiftçilere hizmet vermektedir.

Hayvancılık sektöründe kültür ırkı süt inekçiliği, Merinos ve Kıvırcık ırklarının bulunduğu koyunculuk, besi sığırcılığı, tavukçuluk ve arıcılık ön plana çıkmıştır. Ayrıca dondurulmuş ve soğutulmuş ürünlerin üretimi de gelişmeye başlamıştır. Su ürünleri üretimi özellikle de süs balık yetiştiriciliğiyle ilgili Yalova Üniversitesi'nin çalışmaları bulunmaktadır.

7.Körfez Geçişi Köprüsü Projesi

Körfez Geçişi Köprüsü Gebze-Orhangazi-İzmir Otoyolu projesi kapsamında yapılacaktır. Kocaeli Dilovası'yla Yalova Altınova'yı birbirine bağlayacak olan köprünün uzunluğu 3 km olup, tamamlandığında Dünya'nın en uzun ikinci asma köprüsü olacaktır.

Proje kapsamında yapılacak otoyolun uzunluğu 421 kilometre olarak hesaplanmaktadır. Mevcut devlet otoyolunu 140 kilometre kısaltarak, 8-10 saatlik İstanbul-İzmir ulaşım süresini 3.5-4 saate, İzmit Körfez geçişini ise 6 dakikaya indirecek proje kapsamında 30 viyadük, 4 tünel, 209 köprü, 18 gişe alanı, 5 otoyol bakım işletme merkezi, 7 servis ve park alanı yer almaktadır.

Türkiye'nin en büyük otoyol projesi olan, İzmit Körfez geçişiyle bağlantı yolları dahil Yap-İşlet-Devret modeliyle 11 milyar liraya ihale edilen ve Nuro, Özalp, Makyol, Astaldı, Yüksel ve Gökçay konsorsiyumunun tamamlayacağı Gebze-Orhangazi-İzmir otoyolunun temeli, Dilovası'ndaki şantiye alanında Başbakan Tayyip Erdoğan'ın da katıldığı törenle 28.10.2010 tarihinde atılmıştır. Köprünün üç yıl içinde, otoyol projesinin ise 5 yılda tamamlanması beklenmektedir.

Projenin sözleşmesinde tavan ücretler otomobil için İzmit Körfez Geçişi Köprüsü geçiş ücreti KDV hariç 35 dolar, otoyol için ise KDV hariç kilometre başına 0.050 dolar olarak tespit edilmiştir.

II.Bölüm

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Metodolojisi

1-Amaç ve Kapsam

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde sınırlı bir veri kaynağı üzerinden yapılan değerlendirmelerin tartışmaya açık olduğu ve kentteki tüm sosyal kesimleri temsil etmediği söylenebilir. Ancak araştırmacı olarak kullanılan derinmesine mülakat tekniği ve odak grup çalışması belirli bir gruba ilişkin **zihniyet dünyasının** anlamlandırılmasında iyi bir araçtır. Zira kentteki anlatılar, demeçler ve haberlerin oluşturmuş olduğu algı bireyin proje karşısındaki duruşunu da belirlemektedir.

Rapor kentte yaşayan görüşülenlerin zihin haritalarını ve geleceğe bakış açılarını sorgulayan ve projeye ilgili görüşlerini yansıtan tespit ve öneriler raporudur. **Her ne kadar proje Körfez Geçiş Projesinin sosyal etkilerini araştırma hedefiyle ortaya çıkmış olsa da, çalışmanın tüm evrelerinde kente ilişkin karşılaşılan sorunlar çalışmayı daha geniş bir perspektife taşımış ve elde edilen veriler raporlaştırılmıştır.** Körfez Geçiş Projesi kadar diğer sosyal sorunların raporlaştırılmasındaki yegane amaç, kentin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve herhangi bir etkenin sosyal yapının tamamını etkileyebileceği düşüncesidir.

2-Örneklem Seçimi

Körfez Geçiş Projesinin sosyal etkilerini araştırmayı hedefleyen bu çalışma; 12-21 Ocak 2012 tarihlerinde arasında Yalova merkez, ilçeler ve köylerinde yüz yüze mülakatlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Mülakatlara ek olarak 20 Ocak 2012 tarihinde Yalova'nın Geleceği Çalıştayı'na katılım sağlanarak kentle ilgili katılımcıların zihin haritası çıkarılmaya çalışılmış ve olası sosyal etkiler tespit edilmiştir. Raporun sorgu alanları çerçevesinde **50 adet derinlemesine mülakat ve 6 adet odak grup** görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler söylem analizi tekniğine uygun olarak temalara ayrılmış, yorumlanmış ve irdelenmiştir.

3.Yöntem ve Veri Analizi

Çalışmanın sorgu alanları çerçevesinde yapılan görüşmeler söylem analizi (discourse analysis) ve yorumsamacı (hermeneutic) bir yaklaşımla görünen metinlerin arkasındaki metinleri, duyguları, akli, taktikleri ve pratikleri anlamlandırabilmeye dayalı olarak irdelenmiş ve elde edilen veriler “kategorik bağlamsal çözümleme tekniğine” uygun olarak sınıflandırılarak raporlaştırılmıştır. Bu çerçevede öncelikli olarak görüşme metinleri, yazılı birer metin haline dönüştürülmüş ve sınıflaması yapılmıştır. Daha sonra sınıflaması yapılmış metinler, tematik olarak tanımlanmış ve kategoriler içerisindeki veriler uygun olan bölümler içerisine yerleştirilmiştir. Son olarak da veriler araştırmanın problemleri çerçevesinde işlenmiş ve bulgular analiz edilmiştir’ (Lieblich-Tuval ve Zilber, 1998:112-114).

Derinlemesine mülakat çalışmalarında veri toplama aşaması önemli bir etken olarak yer almakta ve zaman/eylem arasındaki değişkenler çalışmayı hedeflenmeyen bağlamlara taşıyabilmektedir (Leeuwen 2008: 76). Ayrıca ifadelerinin konuşma zamanındaki iç ve dış etkenlere göre farklılaşabilmesi ve politik bir zemin üzerinden ilerleyebilmesi dikkat edilmesi gereken noktaları oluşturmaktadır. Mülakat ortamında araştırmacının çalışmaya ilişkin sorgulamaları ve bu alanlara ilişkin ek verilerin toplanışı çalışmanın gidişatını belirleyebilecek diğer unsurlardır. Zira elde edilen veriler dile bağlıdır ve dilin dinamik yapısı içinde değişken biçimlerde kendisini sunabilmektedir. **Mülakat, sosyal ilişkilerin bilgisini taşır ve konuşma temellidir.** Mülakatlar, mülakat veren ve mülakatçı arasında sosyal bir inşa olarak da görülebilir. Görüşülenlerin yönlendirilmesinden ziyade, konuşmanın başlatılması ve doğal bir ortam içerisinde devam ettirilmesi, ilk anda görülmeyen verilere ulaşmayı mümkün kılabilir.

Mülakatlardaki önemli nokta, **söylemlerin yalnızca sözcüklerle olan ilişkisinin değil, beraberinde sosyal, kültürel, tarihsel ve politik bir durumun aktarımı ya da sosyal pratikleri olarak değerlendirilmesidir.** Bu yönüyle söylem ve kritik söylem çalışmaları sosyal bilimlerde farklı stratejileri, analizleri ve gözlem metodlarını kullanarak verileri değerlendirmeye, hipotezleri test etme ve teori

geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bunun dışında kritik söylem analizi çalışması özelde sosyal yapı ve söylem arasındaki karmaşık ilişkiler üzerine odaklanmış bulunmaktadır (Van Dijk 2008: 4).

Söylem analizi gerçekte bir dil organizasyonu ve söylemler içeri-sinde yer alan ideolojik kurgulamaların irdelenmesidir. Dilin nasıl kullanıldığı, ilerletildiği, farklı sosyal ilişkilerin dilsel temeldeki kurgusu ve hedefi söylem çalışmalarının esasını oluşturmaktadır (Kvale vd. 2009: 226). Yöntemin raporda kullanımı açısından bu çalışma, derinlemesine mülakat ve eleştirel söylem analizi aracılığıyla Körfez Geçiş Projesinin sosyal etkilerini anlama çabasıdır. Bir anlamda değerlendirmeler; yazılı kaynaklar, mülakatlar ve izlenimlerine dayanmakta ve farklı veri kaynaklarını oluşturmaktadır.

III.Bölüm

Verilerin Değerlendirilmesi ve Bulgular

1.Proje Algısı ve Beklentiler: “Bütün kent olacağız”

Farklı toplumsal katmanlar, Körfez Geçiş Projesinin sosyal etkilerini kendi dünyaları ve görüş açıları çerçevesinde değerlendirmektedirler. Bir anlamda görüşülenlerin eğitim, cinsiyet, yaş, ideoloji ve köprü projesinden direkt ya da indirekt olarak etkilenme durumları proje karşısındaki konumlarını da belirlemektedir.

-Marmara'nın bir bütün kent haline gelme ihtimali var. Yalova ayrıcalıklı bir konumda olmalı. Bölgesel ring içindeki konum ne olacak sorusu bizim için önemli. Marmara bölgesinde yaklaşık 19 milyon nüfusuna göre planlama yapmak şart. Kent ya yoğunlaşacak ya da yayılacak. Kriz sonrası dönemde Gebze sanayi bölgesi muhtemelen bu tarafta oturacak. Ciddi bir konut talebiyle karşı karşıya kalacağız. 100 bin işgücü ilave olur.

Görüşülenlerin ortaya koyduğu etki faktörleri bağlamında değerlendirildiğinde öne çıkan görüşlerden biri Yalova'nın **Marmara bölgesi içindeki bütüncül ve entegre olmuş kent halidir**. Gerçekte bu durum yalnızca fiziki bir bütünleşmenin değil, görüşülenlerin bir kısmında görülen İstanbullu olabilme halinin dışı vurumudur.

-Körfez geçiş projesi bizim inisiyatifimiz dışında alt yapı yatırımlarına zorluyor. Köprü, kenti etkileyecek kaçınılmaz bir sonuç. Sanayi Çiftlikköy'e dayandı. Sanayiye kabul etmemek lazım, yüksek teknolojik ürünler gelebilir. Nitelikli işçi gelmeli. Katma değeri yüksek yatırım yapılmalı. Sanayiye kabullenmek lazım.

Projeye karşı geliştirilen en büyük olumsuzluklardan biri ise kentin sanayi yoğun bir merkez haline dönüşme ihtimalidir. Tarım ve sayfiye bir kent halinin vermiş olduğu rahatlık karşısına yeni sanayi yatırımlarına karşı görüşülenler arasında ciddi bir eleştiri geliştirilebilmektedir. Bu durum gerçekte kentin uzun bir süre ağır sanayi kuruluşlarına yabancı kalmış olmasının da bir sonucudur.

2.Projenin Meşrulaştırılması: “Yola cahil insan karşı çıkar”

Körfez Geçiş Projesi sonrasındaki en büyük dönüşüm ulaşım imkanlarının zenginleşmesine bağlanmaktadır. Kentin coğrafi konumu gereği, kara ulaşımının vapurlar aracılığıyla gerçekleştiriliyor olması ve zaman israfına yol açtığı görüşülenlerin sıklıkla ifade ettiği bir sorundur.

-Yalova kentinin kendi sorunları var. Köprü, dönüştürücü bir proje olacak. Kentin kabuğunu kıracak bir proje. -Projeyle birlikte ulaşım süresi kısılır, bölgedeki benzinlikler müşteri kaybeder. -Lodosta vapurlar çalışmıyor. Eşimi memlekete gönderecektim, otobüs geç geldi. Gecikme nedeniyle uzun yolu daha da uzattık. Köprü yapılırsa zaman kısılır.

Deniz ulaşımının bazı dönemlerde taşımış olduğu meteorolojik riskler yanında, taşıma süresinin uzunluğu önemli bir problem olarak belirtilmektedir. İfadelerin ardında kalan esas talep ise projeye birlikte kentin elde edeceği ivmelenme ve gelişme imkanının varlığıdır. Bir anlamda projeye “**kentin kabuğunu kıracak**” bir çalışma gözüyle bakılması son derece anlamlıdır.

-Trafik sıkışık. Türkiye trafiğini rahatlatır. -Projeyi nasıl değerlendirdiğimiz önemli. Proje iyi olur. Akrabalarımızın yanına daha kolay ve daha çabuk ulaşırız. -Yola cahil insan karşı çıkar. Yol, su ve elektrik üç kalkınma unsuru. Bir ülkenin olmazsa olmazlarıdır. -Deprem Yalova için bir şanstı kaçı. Şimdi şansımız köprü. -Köprünün yapılması her zaman iyidir. Yol iyidir.

Projenin en büyük beklentilerinden birisi ise İzmit üzerinden karayolu ile gerçekleşen ulaşımın rahatlayacağı düşüncesidir. Mevcut haliyle ortalama 90 dakikayı bulan kara ulaşımı hem yakıt israfına hem de zaman ve trafik sıkışıklığına yol açmaktadır. Kuşkusuz sahil şeridi üzerindeki aşırı trafik yoğunluğunun çevreye verdiği rahatsızlıklar da göz önüne alındığında görüşülenlerin beklentilerinin yerinde görüşler olduğu söylenebilir.

3.Zaman Mekan Sıkışması: “Burası İstanbul olacak”

Köprüyle birlikte düşünülen en büyük beklentilerden biri İstanbul’da oturan halkın bir bölümünün hafta sonu tatili için Yalova’yı tercih edebilme durumudur. Görüşülenler arasında böyle bir beklentinin ortaya çıkma nedeni kuşkusuz kentin daha önce sayfiye bir bölge olarak biliniyor olması ve kentin de bu konumlamayı içselleştirmiş olma halidir.

-Zaman kısalacak. Burası İstanbul olacak. Hafta sonu Şile’den İstanbul’a 2 saatte dönersin. Köprü yapıldıktan sonra Çınarcıktan İstanbul’a 1 saatte ulaşacak insanlar. Tabi ki Şile değil, Çınarcık tercih edilecek. Çınarcıkın turizm potansiyeli artacak.

Görüşülenler arasında köprüyle birlikte ikinci en büyük beklenti İstanbul’da çalışan nüfusun Yalova kenti sınırları içerisinde ikamet etmeyi tercih edebilecekleridir. Görüşülenler bir anlamda **kenti konut ve yaşam alanlarından müteşekkil bir yapı** olarak kurgulamaktadırlar. Ancak mevcut haliyle kentin muhtemel yeni göç hareketleri karşısındaki konumu oldukça tartışmalıdır.

23

-İstanbul’un kalabalığından bıkan kişiler buraya gelebilir. Kadıköy buraya 45 km olacak. Eskişehir-Kadıköy arası 45 km. -Subaşındaki deprem konutlarında oturanların %70’i İstanbullu. Adam İstanbul’da çalışacak burada oturacak. Bu tip tercihlerin sayısı artacaktır. -Harem, Kadıköy, Altınova arası dolmuşlar çalışmaya başlar.

-Kesme çiçekçiler ürünlerini daha kolay ve hızlı biçimde havalimanına ulaştıracak. -Ülke olarak mazot parasını yola değil, köprüye vereceğiz. Olay bu kadar basit. -Yalova köprü sonrası İstanbul’un 3. yakası haline dönüşebilir. -Yol olmayan yerde hiçbir şey olmaz. Yol İstanbul ile bağlantımızı artırır. -Bizim için önemli proje. -Sahnedeki para yok. Burası emekli kenti. Memur zaten bir şey harcamıyor. Projeye birlikte canlı para piyasaya girer.

Ekonomik açıdan konuyu değerlendiren ve rasyonel bir tutum sergileyen görüşülenler için ise en önemli beklenti, köprü sonrası kentteki ekonomik hareketliliğin hızlanacak olmasıdır. Zira kentin

emekli nüfusun yaşam alanı olarak bilinmesi ve yeterli sermaye birimine sahip olmadığı eleştirisi dikkate alındığında köprü ekonomik canlanmanın bir aracı olarak görülmektedir.

4.Köprüye Karşı Olmak: “Yalova’yı önemsizleştirecek”

Projenin kente hiçbir yararı olmayacağını belirten görüşülenler, kentin önemini yitireceğini ve köprü aracılığıyla olası olumlu etkilerin diğer il ve ilçelere yarayacağını görüşünü savunanlardan oluşmaktadır. Köprüye yakın ya da uzak mekanlar bağlamında değerlendirildiğinde yol geçiş güzergahına olan uzaklık arttıkça projeyi olumsuzlayanların oranı da doğru orantılı olarak artmaktadır.

-Yalova bypass olacak, Yol Yalova’yı önemsizleştirecek. -Projenin Orhangazi’ye faydası olur. Yalova’nın durumu değişmez. Sanayi kuruluşlarına yarar köprü projesi. Trafik rahatlar başka yararı olmaz. - Yalova’yı transit geçer, projenin hiçbir katkısı olmaz.

Kent merkezindeki görüşülenler köprüyü kendilerine oldukça uzak ve faydasız görme eğilimindedirler. Kent merkezindeki görüşmelerde öne çıkan diğer bir unsur, projenin etkilerinin Çiftlikköy’le sınırlandırılmaya çalışılmasıdır.

-Çiftlikköy’le Yalova birleşti bugün. Köprü Çiftlikköy’den bu tarafa etki etmesin. -Yeşil alanlar mecburen imara açılacak. Mevcut konut alanları doldu şimdiden. -54 bin yeni nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak alt yapı lazım.

Kent merkezinde ikamet eden görüşülenlerin en büyük korkusu ise olası **göç dalgası** sonucunu kentteki yoğunlaşmanın alışıldık sosyal donatı alanlarına ve kent içi sıkışıklığa yol açabilme ihtimalidir. Diğer bir ifadeyle alışılmış davranış kalıpları ve sosyal ilişkilerin korunması üzerinden proje olumsuzlanmaya çalışılmaktadır.

5.Koruyucu Alternatif: “Yalova turizm kentidir”

Körfez Geçiş Projesine karşı olan görüşülenlerin çıkış noktalarından birisi turizm sektörüdür. Gerçekte projeye karşı olan görüşülenler, kentin mevcut durumunu koruması gerektiğine de inananlardır. Turizme alışmış ve turizm aracılığıyla geçimini temin edenlerin

savunusu Yalova'nın denize olan kıyıları ve termal kaynaklarının varlığıdır. Turizm dışında ise eğlence ve eğitim merkezi olma arzuları ön plana çıkartılmaktadır.

-Yalova tatil bölgesi, kışın kimse olmaz. Belki kaplıcalar nedeniyle termal turizm artar. -Araziler betonlaşacak. Bölgede tarımın alternatifi turizmdir. Yalova turizm cennetine dönerse sorunlar azalır. -Turist geliyor buraya. Eğlence mekanı olmalı burası. Deniz ve plaj olmalı. Yalova turizm aracılığıyla kalkınır. -Turizmi getirmek lazım. Çorlu gibi sanayi kenti ya da İstanbul'un eğlence, dinlenme ya da eğitim arka bahçesi olacağız. Turizm diyoruz yazlıkçı var. Antalya olamadık. Yazlıkçı 2 ay kalıp gidiyor. Şimdi alternatif yerler ve ulaşım imkanları var. Termale Arap geldi, hor gördük bir daha gelmediler. Yalova'ya orta direk gelir, ucuz tatili hesaplayanlar, termalimizde kent hamamı olmaktan kurtulamadı. Turizm kültürü yok ilçede. -Yalova'da turizm yok, bu kent sayfiye yeridir.

Koruyucu bir algıyla kenti turizm merkezi olarak kurgulamak isteyenlere en büyük eleştiri yine kent sakinlerindedir. Yalova'nın turizm kenti olmaktan ziyade sayfiye bir kent olma konumu en ciddi eleştirilerden biridir. Benzer biçimde termalle ilgi "kent in hamamı" olma eleştirisi üzerinde düşünülmesi gereken bir alandır.

6.Kırsal Etkiler ve Değişimler: "Köylü köyüne döner"

Projenin kırsal yaşam üzerindeki etkilerini araştırmak üzere; Soğuksu (Ayazma) Karadere, Fevziye, Gacık, Laladere ve Kılıç köyleri ziyaret edilmiş ve köylülerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İsmi belirtilen ilk üç köyün projeden beklentileri ve proje değerlendirmeleri son üç köyden oldukça farklıdır. Bir anlamda otobana olan fiziki yakınlık ya da uzaklık durumu etki seviyesinin de belirleyicisi olmaktadır.

Boşnak kökenli vatandaşlarımızın yaşadığı bir köy olan Soğuksu halkının köprü projesinden beklentileri oldukça yüksektir. "Köprüden memnunuz. İstanbul'a gitmek için körfezi dolaşıyorduk. Ulaşım mesafesi kısalmış. Trafik kazaları azalmış. Arsa fiyatları yükseldi. Köy için iyi olacak. Zaten nüfus kalmamıştı." İfadelerini kullanan

görüşülenlerin ulaşım ve **arsa rantı** özelliklerini ön plana çıkardıkları görülmektedir.

Altınova ilçe merkezine yakın köylerden olan Karadere, Çerkez kökenli vatandaşlarımızın ikamet ettiği bir yerleşim birimidir. *“Köyümüz köprüyle kalkınır diye düşünüyoruz. Arsa fiyatları arttı. İstanbul’dan gelip, konut arsası alıyorlar. Köyde 1 dönüm konut arazisi 30-40 bin lira. Yazlıkçılar gelir yazın. Köprüyle birlikte köylü köyüne döner diye düşünüyoruz”* ifadeleri çerçevesinde projeyi kalkınma aracı ve köy nüfusunun artacağı beklentisiyle karşılamaktadırlar.

Çerkez kökenli diğer bir köy olan Fevziye Köyünün görece köprüden beklentileri daha az seviyededir. Soğuksu ve Karadere köylerindeki ifadelerin benzerleri bu köyde de ifade edilmektedir. *“Köyün konut alanlarını İstanbul’dan gelenler satın almış. Köprünün gelmesi hareketlendirecek buraları. Yeni nüfus gelecek diye düşünüyoruz. Nüfusumuzun çoğu civar illerde zaten.”*

Projeye karşı belirgin ifadelerin kullanıldığı Gacık köyü Manav kökenli vatandaşlarımızın manav kökenli vatandaşlarımızın ikamet ettiği bir yerdir. *“Emlak piyasası hareketli. Kimseye duyurmadan topladılar tarlaları. Laledere’nin arsaları daha değerlendirildi. Gacıkta parsel kalmadı, satıldı. Köprüyle ilgili henüz bir şey yok. Köyün tam altından geçiyor. Çevre yolu da geçecek. Buranın havası, manzarası iyi. Şehre yakın her şey var. Köprünün gelmesi aslında iyi değil, biz birbirimizi tanırız. Yabancı gelir, göç olur. Çınarlarımız bile 500 yıllık. Ancak şimdi köyde fazla genç kalmadı. Çoğu fabrika işçisi. Emekliler kaldı. Memleketimiz için iyi ise yapılsın. Bulgaristan’dan gelmeyiz. Köyün altına yapılan deprem konutlarına yabancılar gelip oturdu. Onları Çiftlikköy’e bağladık. Biz kendi içimizde kalalım dedik.”* Grup dayanışması ve köylü kimliğinin muhafaza edildiği bir yer olan Gacık’ta proje karşısında endişeli bir bekleyişin hakim olduğu söylenebilir. Endişenin temel nedeni ise mevcut kazanımların projeye birlikte nasıl evrileceğini tahmin edemeyişlerinden kaynaklı görünmektedir.

Projenin olası etkilerinin yoğun biçimde eleştirildiği yerlerden birisi de Laladere köyüdür. *“Susuz kalacağız. Suyun ağzında tünel açıyorlar.*

Buranın suyu Ahmediye olarak bilinen 7 köye verildi. Mezarlık kalkıyor Köprü ve OSB ile. OSB geliyor buraya. Köyün altyapısı, kanalizasyonu bozulacak. Orman harabe oldu. Çok ağaç kestiler. 10 yılda yabancı oluruz burada. Zemin sağlam. Nüfus artar burada. Büyük firmalar gelecek buraya. 1 dönüm arsa 25-30 bin lira. Kılıç köyünde arsa daha pahalı. 1923'ten beri bu köy var. Selanik'ten gelmişiz. Bu köy çiçekçidir. Su azaldı, şimdi çok azımız çiçekçilik yapıyoruz. Burası ya sanayi, ya konut bölgesi olacak.” Bu ifadelerle birlikte köy kiraathanesi bir emlak bürosu gibidir. Köylü hem projeyle birlikte kendi arazilerinin durumu hem de köy civarında kurulacağı söylenen Organize Sanayi Bölgelerinin olası etkileri ve ortaya çıkan ranta odaklanmış görünmektedir.

Kılıç köyü için bölgenin “**emlak merkezi**” denebilir. Köye giren her yabancı için emlak müşterisi görüldüğü ve kiraathaneler etrafındaki “**ayakçı**” tabir edilen emlakçılar köyün temel simgesi haline gelmişlerdir. “*3 Sene sonra burası İstanbul’un ayağı olacak. Gişe kılıç köyünden çıkıyor. Köy arsasının % 30’u el değiştirdi. Ev, düğün ya da kredi borcu olan arsa satıyor ya da istimlak edildi. Hayvancılık yapıyor köylü. Süt ineği dağıtıldı şimdi. Bir kısım köylü kamyonculuk yapıyor. Aksanın elyafını taşıyor. Köyde emlakçılar, avukatlar cirit atıyor. Avukatlar bu fiyatlardan satmayın diyor. Emekli emlakçı (...) var fiyat yükselecek diyor, satmayın diyor. Köyde tedirginlik var. Arsa spekülasyonun kalbi Kılıç köyüdür. Bulabilerseniz arsa alın”* Kılıç köyünü diğer yerleşimlerden farklı kılan ise projedeki otoyol gişe çıkışına sahip olmasıdır. Köyde dikkati çeken farklı bir konu ise kamulaştırma fiyatlarının yeterli görülmemiş, avukatlar aracılığıyla arazilerin daha yüksek bir fiyata satılma ihtimaline olan inançtır. Bu noktada köyün projenin olası etkilerine odaklanmak yerine arsa rantı üzerine yoğunlaştığı söylenebilir.

7. Tarımsal Kaygılar: “Kivi sahası Altınova”

Körfez Geçiş Projesinin muhtemel etki alanlarından birini oluşturan tarım arazilerinin durumu ve geleceği konusunda örgütlü bir tepkinin olmadığı görülmektedir. Buna karşın projeyle birlikte ekilebilir verimli tarım arazilerinin yok edildiğine ilişkin kaygılar sıklıkla ifade edilmektedir.

-Körfez geçiş projesi tarım alanlarını etkileyecek. Artık Yalova'da patlıcan ve biber yetişmiyor. Gökçedere barajı havadaki buharlaşmayı artırdı. Tarımı etkiledi. Şimdi de köprü ve otopan tarıma zarar verecek. -Çiftçinin en büyük gelir kaynağı tarım arazisiydi. Önce tersaneler işgal etti, şimdi de köprüler. Köprü gelince yer yurt kalmadı. Marmara, Ege yolunu kısaltmak için köprü yapıyorlar. Çiftçi yönünden kötü, ulaşım açısından iyi bir gelişme. -En iyi kivi sahası Altınova. Çiftçiler burada oturacak, civar bölgelerde tarım yapacak. Buranın toprağı iyiydi. Tuz oranı düşüktü. Orhangazi'de tuz oranı yüksek, maliyet yükseliyor.

Köprü Geçiş Projesiyle birlikte Altınova ilçesindeki verimli ve ekilebilir tarım arazilerinin bir kısmı kamulaştırılmasıyla birlikte bölge çiftçisinin yeni üretim alanı olarak Bursa Orhangazi de üretimlerini devam ettirme çabasına girdikleri görülmektedir. Fakat temel sorunsal çiftçinin esas uğraşı olan kivi üreticiliğini yeni iklim şartlarında devam ettirip ettiremeyecekleri endişesidir. Bu endişe Altınova'daki tarım arazilerinin ve iklim koşullarının meşrulaştırılması ve yükseltilmesiyle desteklenmektedir.

-Çiftçinin %80'ni Orhangazi'ye gitti. Burada oturup, orda tarım yapmaya başladılar. Kivi tarımı yapıyorlar. Kivi üretimi bu gidişle bitecek. Çiftçinin bir kısmı Orhangazi'ye gitti ancak rakım farkı var, 60 metrede, aynı ürünü almak zor. Orda kar yağar, don vurur. -6 bin dönümlük bir ova burası. Özel bir iklimi var buranın. Don olmaz, ilk don olmaz. Ziraat için uygun.

Hali hazırda ülkemizin **kivi üretim merkezlerinden** biri olma konumunu devam ettiren Altınova'nın bölgeye önemli ekonomik kazanım sağladığı da vurgulanmalıdır. Zira katma değeri yüksek bir ürün olan kivi yetiştiriciliği, bölge çiftçisi için vazgeçilmez bir ürün niteliğindedir.

-Türkiye kivi üretiminin %40'ını Altınova karşılıyor. Köprüden sonra buradaki çiftçinin üretime farklı alanlarda da olsa devam etmesi için destek şart. -Kivi katma değeri yüksek bir ürün. En önemli ürün kivi idi. -Köylerde hep yaşlı nüfus var. Su olmadığı için tarımda yapılamıyor. -

Çiftçilerin akli gözündedir. Arkadaşlarından gördüler Orhangazi'ye gidiyorlar.

Görüşülenlerden bir kısmının ise tarım arazileri üzerinden karşı politika ve iktidar eleştirisi yaptıkları söylenebilir. Bu anlamda tarım arazileri ve kivi yetiştiriciliği üzerinden ilerletilen savunular gerçekte kendisini sistemin içerisinde görmeyenlere ait eleştirilerdir.

Türkiye'deki kivin % 40'ı burada yetişiyor. Bu yıl 15 bin ton'a yakın kivi yetiştirildi. Buradaki kivin aroması çok farklı ve lezzetlidir. Arazinin %10'unu yol götürdü. 700-800 dönüm tarım arazisi gitti. - Tarım gerçekte görünmeyen istihdamı destekliyor. Emeklilerin çoğu tarımda çalışır.

Görüşülenlerin olumlu ya da olumsuz her türlü eleştirilerinin yanındaki yadsınamaz gerçeklik, tarım arazileri ve beraberinde çiçekçilik sektörünün önemli kayıplar yaşayabilme ihtimalidir. Buna karşın modern tarım uygulamalarıyla ortaya çıkabilecek üretim ve emek kayıplarının telafi edilebilir olma durumu sorunun büyümesi karşısında önemli bir denge unsurudur.

8.Çiçekçilik Sektörü: "Orhangazi'ye gidiyorlar"

Projenin tarım sektörü dışında dönüşüme zorladığı ikinci sektör çiçekçiliktir. Arazi kaybı nedeniyle köprü geçiş bölgesinin civarında yer alan çiçekçilik işletmeleri Orhangazi ilçesine yatırımlarını kaydırma çabası içerisine girmiş bulunmaktadır. Ayrıca çiçek üreticilerinin mevcut konum ve örgütlenme biçimleriyle Körfez Geçiş Projesinden olumsuz etkilenme durumlarının görece daha da yüksek olacağı düşünülmektedir.

*-Çiçek sektörü olumsuz etkilenecek. **Köylü arsa rantına bakıyor.** - Altınova gerçekten altındı. Marmara ikliminin dışında bir iklimi var buranın, kar yağmayan, don tutmayan, klima burası. Tersanenin köprü ayağı süs bitkisi alanını etkiliyor. Köprü'nün ayağı nedeniyle büyük çiçek firmaları Orhangazi'ye kaydı. Türkiye'de çiçekçilik burada başladı ancak böyle giderse başka illere kayacak. Köprüyle birlikte **flora ve fauna** değişecek. Köprü'nün ayağı nedeniyle çiçekçilik sektörü sorun yaşayacak.*

Çiçekçilik işletmelerin küçük ölçekli oluşu ve yol üzeri satış yapma tercihleri yeni proje karşısında savunmasız kalmalarına yol açmış görünmektedir. Ancak sektördeki en önemli sorun Yalova'nın çiçekçilik sektöründeki başlangıç konumunu kaybetmiş olmasıdır. Nitekim Ege ve Akdeniz bölgesindeki yeni çiçek üretim merkezlerinin pazara girmesiyle Yalovalı üreticilerin belirgin bir kaygı durumu içerisinde oldukları görülmektedir.

*-Yalova ticari süs bitkisi merkeziydi. **İstanbul'un çiçek pazarı burası.** Buradaki Pazar İstanbul'a olan yakınlıktan kaynaklanıyor. Şimdi rekabet var. İzmir, Ödemiş, Antalya, Adana, Mersin çiçekçilikte kurumsallaştı. Derneğimiz var. Saksılı Süs Bitkileri Üreticileri Derneği, OSB kuralım dedik. 1170 dönüm bir arazi var ama henüz tamamı kamulaştırılmadı. 1 dönümünü 18 bin liradan kamulaştırmaya devam ediyorlar. Bir taraftan yıkıyorlar bir taraftan yapıyorlar. Bir türlü faaliyet geçmedi **OSB.***

Çiçekçilik sektörünün proje öncesi de belirgin sorunlarının olduğu belirtilmelidir. Çiçekçilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi haline dönüşmemiş olmak hali hazırda sektör temsilcilerinin temel sorunudur. Bu eleştiriyle birlikte sorunun ortaya çıkmasında; üreticilerin kendi iç örgütlenmelerini demokratikleştirememeleri kadar yapısal ve idari sorunlar da bulunmaktadır.

-Şu an çiçekçiler OSB için yapılan kamulaştırma fiyatları yüksek. Zamanında daha ucuzdu. OSB tamamlandıktan sonra daha da fiyatlar artacak diye korkuyoruz. -Belediye ve dernek olarak OSB'yi destekledik biz. Para ödedik. OSB bir an önce hizmete girmeli. Ancak yönetimde sorun var, OSB'nin sabote edildiğini düşünüyorum.

Sektör temsilcilerinin kendilerini İstanbul'un çiçek pazar yeri olarak tanımlamalarına karşın, en büyük sorunu da İstanbul'daki pazar da yaşadıklarını söylemek gerekmektedir. Özellikle İstanbul Büyük Şehir Belediyesinin bünyesinde faaliyet gösteren **Ağaç A.Ş.**'nin Yalova'daki çiçekçilik üretimini olumsuz etkilediği sıklıkla ifade edilmektedir.

-Sektör krizde kiralık tarlalarda üretim yapıyoruz. Zaten çoğu çiçekçi yol üzeri satış yapıyor. Ancak onlarında bir mezar salonu yok. -Vergi levhası olmayan çiçekçiler var. En büyük alıcılarımız belediyelerdi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ağaç A.Ş diye bir şirket kurdu. Ancak bu şirket üreticiyi desteklemiyor, spekülasyon yapıyor. İstanbul üreticisini korumuyor.

Çiçekçilik üreticilerinin kendilerine yönettiği eleştirilerin başında örgütlü olamamak gelmektedir. 1994 yılında kurulan Saksılı Süs Bitkileri Üreticileri Derneği (SASBÜD) gerçekte sektörün önemli bir aktörü olmasına karşın arzu edilen hedeflerin gerçekleştirilmesinde kendisinden beklenenleri henüz verememiş görünmektedir.

*-Üretim programımız yok, uzmanlaşma yok. **Dernekte çıkar ilişkileri oluştu.** Sektörün sorunu çok. Tarım İl Müdürlüğüne bağlı üretim iznimiz var, yetmez diyorlar. İthalat için kapasite raporu istiyorlar. Çiçek pasaportu oluşturdular. Her önüne gelen üst birlik kurmuş, para alıyor. İstanbul'da Sübitat'ı kurmuşlar. Ticaret odasına üyeydik, şimdide ziraat odasına üye yaptılar. Kooperatifleşme gerekiyor. İtalya'daki Vanucci gibi olmak lazım.*

31

Süs Bitkileri İhtisas Organize Sanayi Bölgesinin kurulması için çaba sarf eden SASBÜD, ihtisaslaşma halinde ülke ve uluslar arası alandaki rekabet etme şanslarının daha iyi konumda olacağı düşüncesindedir. Buna karşın sektörün yapısal sorunlarının varlığı önemli bir yavaşlatıcı unsur olarak karşımızda durmaktadır.

-Bugün çiçekçilik deyince neden Antalya akla geliyor düşünmek lazım. Hollanda'nın toprağı yok, dünya devi. -Yalova çiçekçilik kentidir. (karma kent). Kentin problemi plansızlıktır. Yalova'da sektörler küçük ve parçalı ama süs bitkileri önemli aşamada. Burası süs bitkilerinin üretim ve pazarlama merkezi olabilir. Hollanda süs bitkilerinde dünya lideri, denizle mücadele ediyorlar toprak sınırlı buna karşın. Süs bitkileri ihtisas OSB'de yalnızca üretim değil, pazarlama da olmalı.

Çiçek üretiminin ülkemizde ilk kez Yalova'da küçük aile işletmeciliği biçiminde başladığı ve sonradan lokomotif uğraşlardan biri haline dönüştüğü göz önüne alındığında sektörün sorunlarının yeniden

gözden geçirilmesinin kıymetli olduğu düşünülmektedir. Nitekim bölge istihdamı ve ekonomisi üzerindeki etkisi kadar kentin tanıtımında önemli bir figür olarak yer alan çiçekçilik bu haliyle desteklenmesi gereken bir alan olarak kendisini hissettirmektedir. Çiçekçilik OSB'nin hizmete girmesi ve modern üretim teknikleri aracılığıyla iç ve dış pazarlarda rekabet edebilme imkanı sağlanabilecek ve Körfez Geçiş Projesinin olası olumsuz etkileri azaltılmış olabilecektir.

9.Tersaneler Sorunu: “Çevreyi kirletiyorlar”

Görüşülenlerle Körfez Geçiş Projesinin etkileri üzerine yapılan mülakatlarda dikkati çeken belirgin hususlardan birisi de bölgedeki tersanelerin varlığıdır. Görüşülenlerin bir anlamda olacak ve yapılacak üzerinden değil, varolan üzerinden etkilendikleri alanları anlatmaya çalıştıkları söylenebilir. Öte yandan görüşülenlerin tersaneleri yaşam alanları tehdit eden bir yabancı gibi göstermeleri üzerinde durulması gereken bir noktadır.

-Tarımsal alana tersanenin gelmesi hataydı. Denizi doldurdular. - Tersanelerin yeri önceden köyün hayvan otlatma yeriydi. Sazlıklı buralar. Tersane toprağının altından su çıkar hemen. 5 sene önce dönümü 2 bin lira olan yerlere şimdi güç yetmiyor. 10 dönüm yer satanlar civar ilçelerden 100 dönüm tarla aldılar.

Kuşkusuz tersanelerin bölgeye girişiyle birlikte kentin alışılmış ekonomik ve sosyal dengelerinin değiştiği ve yeni durumun bazı sakinleri rahatsız ettiği öngörülebilir. Bununla birlikte kentteki zenginlik merkezinin yer değiştirdiği ve toprak rantı aracılığıyla ekonomik gelir artışı elde edenlerin kentte bir gerginlik durumu oluşturduğu da rahatlıkla söylenebilir.

-Tersaneler 300 metre derinlikte, 5 km uzunlukta denizi doldurdular. - Önce tersane, şimdi köprü ovaya zarar veriyor. -Tersane buraya işçi getirdi. Tek gelir kapısı tersane. -Tuzla tersaneleri buraya geliyor. Tersane işçileri karşıdan geliyor, köprü sonrası işçiler buraya taşınabilir. Yalovalı gençler çalışmaz. İşçi buraya dışarıdan gelir. - İstihdamı artırır proje. Krizden sonra tersaneler için iyi olur. -

Tersanede işler iyi gittiğinde işçi sayısı artıyor. Kriz öncesi kira fiyatları yükselmmişti. İşçi, Tuzla ve İzmit'ten geliyordu. Krizle birlikte işçi gitti.

Tersane kavramının görüşülenlerin zihin dünyasında yaptığı çağrışımlardan ilki diğer il ve ilçelerden gelen işçilerdir. Kentteki çalışabilir nüfusun yalnızca küçük bir kısmının tersanede çalışma isteği göz önüne alındığında, diğer il ve ilçelerden işçi gelmesi oldukça normal görünmektedir.

-Tuzla şehir içinde kaldığı için tersaneciler bu tarafa kaydı. Tuzla'nın Altınova'ya kaydığı düşüncesi yanlış bir düşüncedir. Sektör büyüdü. - Tersane fay hattının üzerinde. Coğrafi konumu yanlış. Tersaneler İstanbul'u rahatlatmak için yapıldı. Tersane Tuzladan buraya ulaşım kolay olduğu için geldi. Tersaneler başlangıçta Hersek'te yat tamircileri için düşünülmüştü. -Tersanecilerden önce kamu parasıyla arazi ürettiler, sonra şimdiki tersanecilere yüksek fiyata sattılar. - Şimdi tersaneciler yurtdışındaki yatırım imkanlarını değerlendirmek istiyor. Yurtdışında hammadde ve işçilik daha ucuz.

Tersanelerin Altınova bölgesini üretim merkezi olarak belirlemesi ise Tuzla'da yaşanan yoğunlaşmaya bağlanmaktadır. Bu yaklaşım tarzı tersane işletmecilerince kabul edilmemekte ve sektörel büyümenin neden olduğu bir gelişme olarak konuyu değerlendirmektedirler. Tersaneciler açısından bakıldığında yaşanan gerginlikler anlamsız görünmektedir. Nitekim tersaneciler son dönem dünya krizi nedeniyle daha ucuz hammadde ve emek imkanları sunan coğrafyalarda üretim yapma ve ortaklık kurma sürecine girmiş bulunmaktadır.

Tersaneler konusunda görüşülenler arasında farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Birinci görüşe göre, tersaneler davetsiz misafirdirler. Bu görüşülenlere göre; *"Tersaneye ilgili kararları dışarıdan gelenler vermesin. Tersanede siyanür tehlikesi var. Kentte yaşanabilir nüfusu sınırlamak lazım"* diyenlerden oluşmaktadır. Bu görüşe karşın tersanecilerin savunusu dikkate değerdir. *-Tersaneciler davetsiz misafir değildir. Tersanede 6 bin kişi çalışıyor. Tarım arazileri ile tersane arasına özel bir endüstri bölgesi oluşturulabilir. **Sanayi, 12 ay durmaksızın katma değer üreten bir sektördür.***

Tersaneler konusunda ikinci eleştiri alanı tarım arazilerine yönelik olmaktadır. Bu görüşe karşın tersaneciler kendilerini; *-Tersanelerin katlettiği tarım arazisi yok. Köprü projesi tarım alanlarına zarar verdi. Tarım ve sanayi bir arada olabilir. Bu yıl ovada kivi üretimi arttı. Kentte yönlendirenler var. **Tersane sorun gösteriliyor ancak esas sorun köprü.***” ifadeleriyle savunmaktadırlar. Bir anlamda tersaneciler sorunu kendi alanlarının dışında tartışmak istemektedirler.

*-Tersaneyle birlikte dolaylı istihdam artacaktır. Mevcut haliyle tersane çalışanın 3 bini İstanbul, Kocaeli ve Bursa tarafından geliyor. Tersaneler olarak “**çatı örgütlenme**” üzerinden faaliyet gösteriyoruz. Tersaneler sosyal sorumluluk projeleri yürütüyor. Burs veriyoruz. Kamu kurumlarına destek sağlıyoruz. Yuva ve özürülere yardım yapıyoruz. Ortopedik engelli takımını, halk oyunları ekibini destekliyoruz. Çoğu yardımlarımızı sessiz yapmayı tercih ediyoruz. Van’dan gelen ailelere yardımlarda bulunduk.*

Tersaneci açısından bakıldığında her türlü eleştiriye karşın bölgenin ekonomik ve sosyal gelişimine destek veren bir sektör karşımızda durmaktadır. Bununla beraber görüşülenler arasında “**millet ne yiyecek**” diye tersaneleri toptan savunanlar, “**tersaneler verimli araziyi yok etti**, deniz ve çevreyi kirletti diye toptan karşı çıkanlar ve “**zaten tersane buraya gelecekti**” deyip durumu meşrulaştıran **üç bakış açısının** olduğu görülmektedir. Bunlarında ötesinde tersane sektörünün yaklaşık 4 bin kalemlik iş ve talep ürettiği göz önüne alındığında bölge ve kent ekonomisi için dönüştürülebilir bir fırsatın da karşımızda durduğu söylenmelidir. Zira Tersanecilerin “*Yalova’da gerçek yatırımcı yok. Ufak işleri tercih ediyorlar. Yemek, servis işlerini yapmayı tercih ediyorlar*” ifadeleri kentin iş üretme potansiyelini yansıması bağlamında kıymetli olduğu düşünülmektedir.

10.Tersaneler ve Sosyal Değişim: “Fuhuş ve esrar var”

Tersaneyle birlikte bölgedeki ekonomik ve sosyal dengenin değişmesi beraberinde bir takım değişimleri kaçınılmaz kılmıştır. Özellikle tersane bölgesi olan Altınova ilçesi sakinlerinin istihdamdaki artışa paralel olarak ilçe civarındaki mahallerde fuhuş ve esrar kullanımının

arttığına ilişkin ifadeleri dönüşümün sonuçlarını anlamada bir göstergedir.

*-Tersaneyle birlikte Altınova ilçesinde nüfus arttı. Kalıcı konutlarda oturanlar oldu. Hırsızlık ve fuhuş olayları arttı. Altınova bölgesi fuhuş'la anılır oldu. Bazı oteller bu amaçla hizmet verdiler. Yabancı işçiler gelmişti bir arada. Kadın ve içki bulmakta zorlandı bölge. -Esrar bölgede olağan görülüyor. Sigara içmek gibi bir şey görüyorlar. Köylerde yetiştirenler var. **Hint keneviri ekiyorlar.** Tersanede çalışan yaklaşık 100 işçi vardı ancak yoğun takibimizle bu sayısı 4-5 kadar indirdik.*

Bölgedeki tersanenin bu haliyle Altınova ilçesi ve civarındaki yerleşim yerlerinde yarattığı etki düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumun coğrafi yakınlıkla alakalı olması kadar, bölgenin sunmuş olduğu özgür atmosferde göz önüne alınmalıdır. Diğer bir bakış açısıyla tersanelerin yalnızca suç merkezleri olarak anlandırılması ise bölgedeki sosyal değişim karşısındaki sosyal kaygıların bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Bu kaygı halinin belli bir süre sonra güvenlikleştirilmesi sonucu işbirliğine doğru evrilebileceği öngörülmektedir.

11.Kamulaştırma ve Emlak Piyasası: “Ayakçılar kazanıyor”

Körfez Geçiş Projesi kapsamında Altınova ilçesi ve civar köylerdeki kamulaştırma sonrası arazi talebinde ciddi bir artış gündeme gelmiştir. Görüşülenlerin bazılarına göre projenin geçeceği bölgeleri bilenler, söz konusu parselleri yüksek fiyata satma yolunu tercih etmekte ve bölgeyi yeni bir çekim merkezi olarak pazarlamaktadırlar.

-Bazıları arazi topladı. Torpilliler arazilerin neresi olduğunu biliyordu. -Malı mülkü olan için proje iyi. Rant var. -Toprak zenginleri seviniyor. Zaten bunlar ticarete yapmazlar. Kamulaştırmadan iyi para aldılar. -Kamulaştırma yaptılar. Buradaki çiftçiler Orhangazi ve İznik tarafından tarla almaya başladı. Kivi tarlalarını oraya taşıdılar. -Kamulaştırma bedeli oldukça yüksek veriliyor. Sanayi imarlı arsaya 48 bin, ticari imarlı arsaya 36 bin, tarım arazisine ise 18 bin liradan kamulaştırma yaptılar. Bazı çiftçiler bu parayı beğenmedi. Devlet daha fazla para verir beklentisi var.

Bölgeden arazi talebinde bulunan İstanbul, Kocaeli ve Sakarya illeri sırayla birbirlerini takip etmektedir. Bölgedeki arazi talebinin somut göstergelerini projenin geçtiği köyleri ziyaret esnasında tespit etmek mümkündür. Köy meydanları, kahvehaneler ya da araziler üzerindeki satılık ilanları yaşananları anlamak için iyi birer göstergedirler.

-İstanbulular buradan villa yerleri satın aldılar. -2 senedir yapılaşma arttı Altınova'da. Kocaeli tarafından Fulacık köyü en fazla arazi satın alınan yerlerden biri oldu. -Altınova'da inşaat sektörü hızlandı. Konutlar yıkılıp işyerine dönüştürülüyor. -Bırakın İstanbul'u İzmit ve Adapazarı'ndan bile gelip arsa alıyorlar. -Civar köylerde arazi kalmadı. İlçeler birbirine yakın, arazi talebi en büyük sorun.

Kamulaştırma sonra Altınova ilçesinde yaşanan hızlı dönüşüm beraberinde inşaat sektöründeki fiyatları da artırmış bulunmaktadır. Kamulaştırma sonrası bölgeki paranın bir kısmı çevre il ve ilçelerde yeniden tarımsal alanlara kaydırılmış, diğer bir kısmı ise bölge insanı tarafından küçük esnaf yatırımlarına ayrılmış görünmektedir.

*-Yalova-Çiftlikköy ve Karamürsel arası betonlaşacak. 4 yıl içinde hızlı bir yapılaşma olacak. Çınarcığa kadar bu yapılaşma gider. -Kat karşılığı arsa arayan çok. -Altınova'da en çok emlakçılar var. Birde ayakçılar. **Her kiraathanede ayakçı bulursun.** Satışın 3/2'si ayakçıya veriliyor. -Altınova merkezde 300 m²'ye 700 bin lira istiyorlar şimdi. -Deprem konutları 30 bin liradan 100 -120 bin liraya çıktı. -Altınova'da yerini satan Kaytazdere'den yer alıyor. -Devlet 1 dönüm yeri 25 bin liraya kamulaştırdı. 30 dönüme 800 bin lira alan var. -Kamulaştırma fiyatı yüksek olduğu için köylü sorun çıkarmadı. Tersaneciler daha az para vermişlerdi.*

Emlak piyasasında yaşanan hızlı artıştan şikayetçi olan grubu emlakçılar oluşturmaktadır. Arsa ve konut fiyatlarının birden yükselişi neticesinde müşteri bulmakta zorlandıkları ifade eden emlakçılar, fiyatların projenin duyulmasıyla birlikte değerlendirildiğini ve bu durumun alım ve satım sirkülasyonunu engellediği görüşündedirler.

-Bu bölgeyi betonlaşmaya mahkum ettiler. 15 bin liraya satamadığım arsa şimdi 20 bin lira oldu. -Garip bir yer burası en ufak bir bilgiyle fiyatlar hemen yükselir. 500 m2 yer için 15 bin lira istiyorlar. -Köylüler parayı buldu, arsa fiyatı arttı. -Köprü nedeniyle 1 dönüm tarlaya 30 bin lira verdiler.

Kamulaştırma uygulamalarında ödenen bedeller görüşülenler tarafından yüksek olarak değerlendirilmekle birlikte bazı arazi sahiplerinin kamulaştırma bedellerinden memnun olmadığı görülmektedir. Bölgeyi ziyaret ettiği söylenen avukat ya da avukat görünümümlü kişilerce ödenen kamulaştırma bedellerinin düşük olduğu düşüncesinin yayıldığı bulgulanmıştır.

-Kamulaştırma sorunlu. Benim arazimi daha az bir fiyata kamulaştırma yapmak istiyorlar. Kamulaştırmadan sorumlu (...) bey bana iyi davranmıyor. Çok havalı. Komşunun arazisini 30 liradan benimkini 20 liradan kamulaştırmak istiyor. -Üretim olmazsa refah olmaz. Rant geçici paradır. Birinin parası birine geçiyor. Üretim olmalı.

Kamulaştırma sonrası bölgedeki ekonomik beklentilerin gecikmesi beraberinde görüşülenlerin daha rasyonel görüş ortaya koymalarına fırsat vermektedir. Elde edilen arazi gelirlerinin üretime kanalize edilememesi bölgenin kendi iş üretme potansiyelinde sorgulanmasına yol açmıştır. Kolay elde edilen paranın kentin kalkınmasında kullanılmaması ciddi bir eleştiri alanı olarak değerlendirilmektedir.

12.Doğal Çevre Savunusu: “Tarihi mekanlar korunmalı”

Altınova ilçesi ve Subaşı beldesinde yapılan mülakatlarda tarım arazileri üzerinden savunusu yapılan bir diğer alan ise tarihi ve doğal mekanlar konusudur. Görüşülenlerin tersane ve köprü projesi öncesinde bu alanlara ilişkin belirgin bir girişimi bulunmamasına karşın tarihi ve doğal alanlar üzerinden savunularını ifade etmeleri ve eleştirilerini meşru kılmaktadır.

-Hersek ovasını kaybettik, tarım arazileri talan ediliyor, doğal alanlar korunmalı. Bizim gölümüz var(helenapolis), doğal doku var. Tarihi mekanlar korunmalı. -Subaşıdaki tarım arazilerini korumak lazım.

Kentin fauna ve florası değişecek. -Köprüyle birlikte yaban hayvanlarının homojen yapısı bozulacak, Çin seddi gibi bölge ikiye ayrılacak. İki farklı fauna ve flora gelişebilir. -Hayvancılık bu bölge için uygun değil, aile tipi işletmeler karlı değil, büyük ölçekli işletmeler kar elde edebilir. En büyük sorun ise kaba yem ihtiyacı ve açığıdır yıllardır.

Körfez Geçiş Projesinin bölgedeki üreticiler açısından ortaya çıkardığı en büyük endişe kaynaklarından biri flora ve fauna yapısının değişme ihtimali olarak görünmektedir. Bu konuda farklı çalışmaların ortaya çıkabilecek etkileri azaltmada faydalı olacağı düşünülebilir.

*-Yazlıkçı kent olma konumunu hala koruyoruz. Bozulmamış çevremiz ve termalimiz var. Sabah erken saatte esnaf dükkanını açmaz. Yalova dünyanın en güzel coğrafyasıdır. Hava, su ve toprak bu kentin adresidir. **Yalova'yı Yalova yapan denizidir.** Biz çevreci bir kentiz, çevre bizim özümüzdür. İstanbul ya da çevre kentlerin sıkışma alanlarının önünü açıcı bir kent olmamalıyız. -Yalova'da bulunacak sektörleri ranta kurban etmeden belirlemek lazım. Yalova'nın batısı turizm, doğusu sanayi alanıdır.*

Görece kenti koruyucu bir algı çerçevesinde savunmaya çalışanların gerçekte temel dayanak alanını doğal çevre oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle görüşülenler arasında ortaya çıkabileceklerin somut biçimde bilinmeyişi varolanların meşrulaştırılması sonucunu doğurmaktadır.

13.Taşocakları Sorunu: "Doğaya zarar veriyorlar"

Körfez Geçiş Projesindeki yol yapım işinde kullanılacağı düşünülen taş ocaklarının varlığı, kentte aşırı bir gerginlik üretmiş görünmektedir. Bununla beraber yeni taş ocağı taleplerinin şimdilik geri çevrilmiş olması konunun ötelenmesi sonucunu doğurmuştur.

*-Güney köyünde taş ocağı sorunu var. Taşocağı dolgu malzemesi için kullanılıyor. Dinamit atılıyor, doğaya zarar veriyor. -Yalova'da 80 adet taşocağı talebi var. Nakliyecide taş ocaklarına destek veriyor. Herkes ranta bakıyor. -Yalova'da taşocaklarına karşı bir refleks gelişti. Doğayı koruduklarını iddia edenler çevre düzen planı, tersane ve köprü için sessiz kalıyorlar. **Çevre planı düzeltilmeli.***

Görüşülenlerin ifadesinde dikkati çeken nokta, taşocakları sorunun bir rant alanı olarak değerlendirilmesidir. Konunun güncelliğini kaybetmiş olması gerçekte sorunun ortadan kalktığı anlamına da gelmemektedir. Nitekim yerel idareciler tarafından tersane ve körfez geçiş projesi karşısında ortak irade konmadığı düşüncesine sahip olan görüşülenler kentin geleceğiyle ilgili endişelerini paylaşmaktadırlar.

14.Kimyasal Alanlar: “Atık deposu burası”

Altınova Subaşı beldesinde yapılan mülakatlarda öne çıkan konulardan birisi de bölgenin kimyasal atık deposu haline getirileceği düşüncesidir. Belde sakinlerinin tarım arazileri üzerinden yaptığı kimyasal eleştiri dikkate değerdir.

-İtalya'nın küçük Po ovası gibidir burası. Tarımı görmezden gelemezsiniz. -Aksa (Dinçtürk) grubu kaçak yapılaşıyor. -Wopak dünyanın en büyük kimyasal atık deposunu buraya inşa edecek. Özelleştirmeden arsayı aldılar. Ruhsat bekliyorlar. Wopak'ı Hollandalılar aldı. 150 tanklık depolama yapacaklar. -Karadeniz'de HES'lerde yapılan mücadele ne yazık ki burada yapılamadı. Türkiye'de verimli toprakların %2.9'u Yalova'dadır. Yalova'nın %95'i ise Altınova'dadır.

Belde sakinlerinin tarım arazileri üzerinden yaptığı eleştiri gerçekte **kendi yaşam alanlarını savunmayla** daha fazla alakalıdır. Öte yandan belde halkı arasında örgütlenme kabiliyeti ve eğitimli nüfusun varlığı önemli eleştirilerin temellendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Fakat görüşülenler bağlamında değerlendirildiğinde, beldenin coğrafi konumuyla bağlantılı tarımsal üretim alanlarının ciddi bir biçimde endişeye yol açtığı söylenmelidir.

15.Altınova-Subaşı Referandumu: “Bilinçli bir girişimdi”

Altınova tersanelerin bulunduğu arazi ve proje bağlantı yollarının kamulaştırdığı arazilerin sahipliğine ilişkin tartışmalar hala güncelliğini korumaktadır. Özellikle Subaşı beldesindeki görüşülenler gerçekte kamulaştırılan arazi ve ovanın sahibi olmalarına karşın bir referandum sonucu arazilerinin Altınova ilçesine aktarıldığını ifade etmektedirler.

-Referandum yaptılar. 5230 dönüm ve 171 evi Subaşı Belediyesinden alıp, Altınova'ya bağladılar. Bilinçli bir değişiklik süreciydi. Ova aslında Subaşılınıdır. Hatsan Tersanesinin ortağı Eski Çevre ve Orman Bakan'ı (...)'nin yakınlarıdır. Bu onların işi diye düşünüyoruz. -Köprü tam ovanın ortasından geçiyor. İyi kamulaştırma parası ödüyorlar. Ama gidenlerin yerine ne konacak. -Subaşılılar arsa satmaz. Burda 2 kat imar ruhsatı var. Deprem konutları iyi olmadı bura için. Dünya bankasının destekleriyle deprem sonrası yapılmıştı. Şimdi yarısı boş. Bir ara tersaneye gelen işçiler oturmuştu.

Görüşülenlere göre bir anlamda tersanecilerin bölgeye gelmesine zemin hazırlanmış ve bu konuda da bazı siyasiler destek vermişlerdir. Bölgedeki kamulaştırmanın bölge sakinleri üzerinde ciddi etkilerin olduğu açıktır. Zira mülkiyete ilişkin sahiplik ifadeleri ve kamulaştırma parasına ilişkin ortaya konan görüşler bu anlamda değerlidir. Dahası Altınova ilçesi ve Subaşı beldesi arasında yaşanan arazi referandumuna ilişkin göndermeler daha çok **ekonomik etkenler** ve **zenginliğin paylaşımı** noktasında düğümlenmektedir.

16.Çevre Düzen Planı: “Baştan sona hatalı”

Çevre düzen planı görüşülenlerin büyük bir çoğunluğunun eleştirisini alan konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre düzen planında verimli tarım arazilerinin yer aldığı Altınova bölgesinin sanayi alanı olarak belirlenmiş olması en büyük sorun olarak sunulmaktadır. Çevre düzen planına ilişkin iddia edilen rant çevrelerinin bir projesi olduğu tezi ise bilgi eksikliği kaynaklı görünmektedir.

*-Çevre düzen planı baştan sona hatalı. Buna karşın ödül alan ve prestij proje olarak sunulan bir çevre planı var. **Suyun olmadığı yerde organik tarım bölgesi planlamışlar.** Tarım arazilerini sanayi, sanayi yapılacak yerleri tarım arazisi olarak gösteriyor. -Rant çevresi farklı oyunlarla verimli arazileri ele geçiyor. Hatta eski Subaşı belediye başkanının eşini darp ettiler, korkuttular. Bir rant çetesi var, Yalova'da.*

Çevre düzen planına karşı bir takım itirazların olduğu buna karşın ise hala gerekli girişimlerin başlatılmadığı görüşülenlerce ifade edilmektedir. Çevre Düzen Planı karşısındaki tepkileri azaltmak üzere,

yeşil-mavi yol projesi uygulamaya geçirildiği söylenmektedir. Dahası yeşil-mavi yol projesinin Yalova kentine getirilerinin ne olduğu görüşülenlerce hala tartışılmakta ve olumlu bir proje olarak değerlendirilmemektedir.

-Çevre İl Müdürlüğünde bu projeye itiraz edildi. -Eski valimiz tersaneye olan tepkiyi azaltmak için “yeşil-mavi yol projesi”ni uyguladı. Şimdi kendisi CHP vekili oldu. Taş ocaklarının ruhsatlarını iptal ettirdi. 500 bin ağaç kurtulmuş oldu. -TMMOB (Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği) ve Gemiciler Odası Birliği tersaneye karşı çıkmıştı.

Çevre Düzen Planının bugünkü haliyle kentin gelişimini engelleyen önemli bir faktördür. Zira Çevre Düzen Planı, mevcut durumu harita üzerine aktarmış olduğundan yeni konut alanlarının belirlenmesinde sorun yaşanmaktadır. Buna karşın Çevre Düzen Planını savunan görüşülenler kentin plansız yapılaşmasını engelleyen bir proje olarak konuyu değerlendirmektedirler.

-25 binlik plan aşılamıyor. Yeni konut alanları planlanamıyor. -Çevre planında 1.sınıf tarım arazileri sanayi bölgesi olarak gösteriliyor. Kamu görüşü yeterli düzeyde alınmadı proje için. Belediyelerin teknik altyapıları yetersiz olduğundan plana katkı sağlayamadılar. Nüfus artışı hesaplanmadı. Mevcut haliyle konut alanları belirlenmemiş. Yeni yerler açılması gerekiyor. Mevcut durum plana aktarıldı. Sanayi ve kentsel servis alanları tarım alanları üzerinde gösterildi. Yalova’daki tarım alanların %45’i Altınova’da ve mevcut çevre planında sanayi alanı gözüktüyor. Yalova’nın büyük resmi görüldü ve plansız yapılabacakların önüne geçildi. Plandaki eksikliklere karşın planın çevre hassasiyeti yüksek, korunmalı. Planda revize gerekli ve tarım alanları yeniden tanınmalı. Planda Çiftlikköy’ün nüfusu 2023 için 27 bin olarak belirlenmiş ancak şu anda nüfus 25 bini buldu.

Mevcut haliyle Çevre Düzen Planının Körfez Geçiş Projesinin olası etkilerini değerlendirmedeği aşıkardır. Özellikle Altınova bölgesindeki olası sanayi ve işçi artışına paralel olarak konut ve nüfus artışının plan içerisinde gösterilmediği bilinmektedir. Sanayi tarım ve yerleşim alanlarındaki tartışmalarda göz önüne alındığında planın yeniden

revize edilmesi veyahuttu yeni bir planlamaya gidilmesi **temel beklentiler** arasındadır.

17.Göç Beklentisi: “Köprü bittiğinde nüfus artar”

Görüşülenlerde hakim olan beklenti önemli bir miktarda göç dalgasının yaşanmasıdır. Tersanelerle birlikte hızlanan göç hareketliliğinin Körfez Geçiş Projesi sonrasında daha da artacağı görüşülenlerce sıklıkla ifade edilmektedir. Görüşülenlere göre göç hareketliliğini tetikleyen nedenler biri de Yalova’lı gençlerin sürekli ve disiplinli işlerde çalışma geleneğine olan yabancılığıdır. Gerçekte kent sakinlerinin sanayi işçiliğine olan kültürel uzaklığı alışkanlıklar ve gelenekler bağlamında olağan görünebilir.

-Geleceği görmek lazım. Tersanedeki kriz sonrası Altınova’da nüfus artacaktır. Kılıç, Çukur köy, Ahmediye, Laledere’de nitelikli konutlar olacak. Çiftlikköy’de 500 bin nüfus düşünülüyor. Kılıç tarım arazisi aslında. 5 yıl sonra köprü projesiyle konut alanına dönüşme ihtimali yüksek. Altınova’da yeni yerleşim yerleri planlanması gerekiyor. - Yalço’lar çalışmıyor. Bu nedenle dışarıdan gelenler artacak. Yeni gelen nüfus için, eğitim, sağlık, konut ve alt yapı planlanmalı. 25.000lik plan hatalı. Nüfusun hepsini kent merkezinde depolayamazsınız.

İstihdam imkanına sahip işverenler açısından değerlendirildiğinde dışarıdan işçi getirilmesi hem sektör hem de kentteki çalışabilir nüfusunun sanayi işçiliğine uygun donanıma sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Tersaneciler için esas sorun muhtemel işçi arzı stoğunda yaşanılacak bir artış değil, istihdam edilebilir çalışan bulmada karşılaşılabilecek güçlüklerdir.

-Küresel kriz sonrası yeni yatırımlarda çalıştırabileceğimiz nitelikli işçi sorunumuz var. Yeni personel yetiştirmeye çalışıyoruz. Düzenli çalışma alışkanlığı yok Yalovalının. Bağ ve bahçelerinden gelirleri var ve tarımda çalışmaya alışmışlar. Düzenli ve uzun süreli çalışmak istemiyorlar. Herkes masada oturmak istiyor ama masayı yapacak kimse yok. Sektör bölgeye yabancı geliyor. İş kur aracılığıyla kurslar açıyoruz, belge kazandırıyoruz. Göç gelecek. İşçi bulamayacağımız yönünde bir endişemiz var. Sadece işçiler için değil, tersanedeki nitelikli personel içinde konut üretmek lazım.

-Kenti hükümet ve ülke dinamiklerine göre planlamak şart. Kılıç bölgesinde 500 bin kişinin oturabileceğini düşünmek lazım. Bu kent istese de istemese de büyüyecek. 1 milyon nüfus gelecek. Köprü bittiği an nüfus artar. Demiryolu mutlaka düşünülmeli. Yalova münferit bir şehir değildir, İstanbul, Bursa ve İzmit ile birlikte düşünmek lazım. Şehir planlama olmaz ise modern gecekonduya dönüşebilir. Altınova altın bilezik mi? altın kelepçe mi? olacak zamanla göreceğiz.

Yalova kent merkezinden ziyade Çiftlikköy ve Altınova bölgelerinde yaşanan nüfus ve emlak piyasası hareketliliği muhtemel bir göç dalgasını kente taşıyacak görünmektedir. Bununla birlikte proje sonrası kente gelebilecek nüfus miktarı noktasında tahmini bir rakam bile verebilmek mümkün görünmemektedir. Nitekim kentin yeni gelen nüfusuna ne gibi alternatif yaşam biçimleri sunacağı tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte nüfus artışının kaçınılmaz olacağı ve alt yapı planlamasına ihtiyaç olduğu ortadadır.

18.Göç ve 3. Kat Sendromu: “Planlama yapılmalı”

Olası göç hareketliliğine karşı görüşülenler arasındaki yapılaşma, yeni konut ve deprem riski dikkate değer ifadelerdir. Bu durum bölgenin jeofizik özelliklerine yönelik olarak yapılaşma isteğinin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Diğer taraftan bölge coğrafyasının dağlık oluşu ve yeni konut alanları üretmede karşılaşılan yapısal sorunlar nedeniyle inşaat teknolojilerinin kullanılması kaçınılmaz görünmektedir. Ancak bu yaklaşım kentlerin bina yığınları ve yüksek yapılara kurban edilmesi önerisi değildir.

*-Altınova'dan bu **canavarın** (köprünün) geçeceğini hiç hesaplamamıştık. Köprü sonrası deprem yönetmeliğine uygun konut talebine yönelik yapılaşma şart. -Altınova köprü geçiş projesinden en yoğun etkilenecek bölge. -Göç gelecek buraya. Sağlam bir zemini var buranın. Kayalık bölge Altınova. -Korkunç bir nüfus patlaması olacak. - İnşaat teknolojisi gelişti ama hala 3 kat ruhsatı var. Deprem sonrası 3 kat sendromu oluştu, bu yanlış. Arazi sınırlı yüksek katlı binalar yapılabilirdi. -Yalova'da imar sorunu, arsa sorunu var.*

İlçe ve belde belediyelerinin 3 kat inşaat ruhsatı veriyor olmasına karşın Kocaeli'ne bağlı ilçelerde 5 kat ruhsat izni alınabilmektedir. Bu durum görüşülenler arasında karşılaştırma ve isteklerini meşrulaştırma imkanına yol açmaktadır.

-Tersane dışında hakim nüfus artışına yol açacak bir durum yok. Kriz sonrası tersanelerde 25 bin işçi çalışır. Yaklaşık 60 bin nüfus için planlama yapılmalı. Buna ilave olarak turizm göçleri olur. -Camiler, okullar, hastaneler, sağlık ocakları, parklara, alışveriş merkezlerine ihtiyaç duyulacak. Yeni 10 bin öğrencimiz olsa 25 yeni okula ihtiyaç duyacağız demektir. -Subaşı göç merkezi olur. Tersaneler tamamen faaliyete geçerse göç artar, kalite düşer. Köprüyle birlikte istihdam imkanı artarsa, göç oranı da artar. -Tersanede 15 bin işçi çalışsa aileleriyle birlikte 60 bin kişilik bir nüfus. -İstanbul'da kiralar yüksek. İstanbullu bu tarafta oturmayı tercih edecek. -Köprü yapılaşma baskısı yaratıyor. Köprüyle İstanbul yakınlaşacak, bazı sektörler gelecek, yeni nüfus gelecek. İlçe belediyelerinin en yoğun konusu, plan tadilatı, kat artırımı oluyor genellikle.

Görüşülenler arasında göçe en hazır ve somut rakam veren gruplardan birinin tersaneciler olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Muhtemel istihdam oranları üzerinden yapılan tahminler kabul edilebilir. **Yalova kent merkezinin Çiftlikköy-Altınova ve Subaşı beldesine doğru kayma öngörüsü de gerçekleştirilebilir görünmektedir.** Öte yandan İstanbul nüfusunun yoğunluğundan kaynaklanacak muhtemel göç için ne tür çekici alt yapı imkanlarının sunulacağı ve bu konuda bir projenin var olup olmadığı sorusu cevapsız kalmaktadır.

19.Göç ve Yabancılik: "Muş mahallesi göç mahallesidir"

Kentin ilçe konumundan il konumuna geçmiş olması göçe neden olan diğer bir faktör olarak gösterilmektedir. Altınova'nın Yalova'ya bağlanmasından sonra da ilçe merkezinde ciddi bir nüfus artışından bahsedilemez. Tarımsal üretimin hala önemli olduğu ilçede kış mevsimi görece nüfus azalışı yaşanmakta sakinlerin il merkezlerine dönemsel göç yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Sınırlı da olsa tersine ve mevsimlik göç hareketliliği "**Yalova'nın yerlisi**" çalışmaz ifadelerini anlamlandırmada kullanılabilir söylemler olarak yer almaktadır.

-34 plakaydık biz. Vilayet olunca göç aldık. -İstanbul'un kalabalığından kaçmak isteyen buraya gelecektir. -Altınova merkezde şu an kimse yok. Burada yaşayan burayı kalkındıramaz. Şu an nüfus 100 bin, köprüyle birlikte 200 bine çıkar. -Sahil insanı çalışmaz. Dünyanın her yerinde aynıdır bu. Yalova'nın yerlisi de çalışmaz. Sonradan gelenler burada çalışıyor. Tersane işçisi İstanbul'dan geliyor

Yalova kent merkezindeki Muş Mahallesi Doğu ve Karadeniz bölgelerimizden yoğun göç alan bir bölgedir. Kentin sosyal dokusu içerisinde ayrılmış ve sosyal bir adacık görüntüsü sergileyen mahallenin belirgin bir alt yapı ihtiyacı bulunmaktadır. Mahalle sakinlerinin köprü gelince burada nüfus artar söylemleri, proje sonrası durumu kavramada iyi bir göstergedir. *"Muş mahallesi göç mahallesidir. Burası göç memleketi yani, yola yakın, İzmir'e yakın. Göç alır burası. Muşlular, Giresunlular gelir"*. Muş Mahallesiyle bitişik olan Mustafa Kemal Mahallesinin de Giresunluların yaşadığı bölge olarak bilinmesi kent içindeki sosyal farklılaşmaya iyi bir örnektir. Proje sonrası kentte alt yapı planlamasının yapılmaması durumunda bu tip sosyal adacıkların oluşacağı bilinmektedir.

20.Güvenlik ve Eğitim Kaygısı: "Yabancılar gelecek"

Muhtemel göç hareketliliği görüşülenler arasında **güvenlik kaygısı** üzerinden ilerletilen bir karşıtlığı ortaya çıkarmaktadır. Uzun bir süre ilçe ölçekli kolay ulaşılabilir ve dokunabilirlik algısı aracılığıyla devam ettirilen sosyal ilişkilerin sekteye uğrayacağı düşüncesi böyle bir refleksin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

-Hali hazırda kentte ilişkiler sıcak ve yakın ilişkiler. Göçle birlikte yabancılar gelecek. Güvenlik sorunu ortaya çıkacak. -Yalova'da güçlü bir ortaöğretim var. Sınıflar tekli eğitim yapıyor. Köprü ve göç eğitimin kalitesini etkileyecek. Demografik yapının hızlı değişmesi olumsuzlukları ortaya çıkartır. -Köprüye gerek yok, Anadolu'nun varoşlarını buraya yığmanın anlamı yok. -Yalova'ya en büyük kötülüğü burayı il yapan zihniyet yaptı. "Yedi yedi 77" dediler. 1995'te il yaptılar.

Görüşülenlerin ifadeleri dikkate alındığında kent nüfusunun belirgin bir bölümünün Körfez Geçiş Projesi sonrası yaşanabilecek muhtemel göç hareketliliğine hazır olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Ancak planlanması gereken esas sorun alanı mevcut kent sakinleri ile göçle gelen gruplar arasındaki sosyal ilişkilerin nasıl kurgulanacağı meselesidir. Bu anlamda kente ait **kültürel kodların** ve davranış kalıplarının varlığı yanında ortak yaşam alanlarının üretilebilir olması ilerde yaşanabilecek **sosyal mesafeleri** kısaltıcı bir uygulama olacaktır.

21.Kent Kültürü ve Kimliği: “Kozmopolit kent”

Yalova zengin kültürel dokusu ile küçük bir Türkiye haritası görüntüsü sunmaktadır. Tüm ilçe ve köylere dağılmış kültürel kimlikler gerçekte kentin dinamizimini oluşturabilecek potansiyelindedir. Kentteki kimlikler arasındaki rekabet çoğunlukla seçim dönemlerinde ve iş piyasasında yaşanmaktadır. Ancak gruplar arası rekabetin doğru kanalize edilmesi ve yönlendirilmesi halinde işbirliğine evrilmesi ve kentin gelişimine katkı sağlaması mümkün görünmektedir.

-Yalova kozmopolit bir kent, farklı kimlik ve kültürler var. Selanik ve Bulgaristan Göçmeni, Laz, Çerkez, Boşnak, Gürcü, Dağıstanlılar var. Alevi ve Sünni gruplar var. Alt mikro kimlikler arasında mücadele var. -Şehirde ayan ya da eşraf yok. Toplumsal dinamik yok. Toplumun vicdanı olan aileler yok. Siyasi gerilimde herkes birbirini yıpratabiliyor.

46

Kentin gelecek senaryolarının ve hedeflerinin belirlenmesinde yaşanan kısır döngü görüşmelerin ana konusunu oluşturmaktadır. Farklı kültürel gruplara rağmen herkesin birbirini tanıdığı ve yakın ilişkilerin kurulabildiği Yalova’da yeni bir heyecan ve farklılaşma çabası da sıklıkla dile getirilmektedir.

-Yalova’nın dışarıdan planlanması belki iyi olur. -Şehrin karakterlerini bilmek, onları dinlemek lazım. -(A...) ailesine kimse karışmaz. Bir şekilde daha önce ilişki kurmuşlardır. -Kentteki medya bir şeyler yazar, sonra bakarsınız gazeteye reklam almış ve yazdığından vazgeçmiş.

Yeni kent statüsü kazanan Yalova’nın alışageldikleri **kasaba algısı** içerisinde sıkıştıkları görülmektedir. Kentin **sivil lider modellerinin** kendilerini yenilemede başarısız olduğu ve öncü rollerinin tartışıldığı

görülmemektedir. Yalova özelinde İstanbul gibi metropol bir kentin hinterlandında konumlanmış olmak pek çok açıdan olumsuzlukları da beraberinde taşımaktadır. Daha güçlü ve donanımlı bir kentin gölgesinde kaldıklarını ifade eden görüşülenlerin “büyük ağaç, küçük ağacın yetişmesine fırsat vermiyor” ifadeleri dikkate değer tanımlamalardır.

*-Yalova’da kadim şehir kültürü yok. Melez bir kent. Kasaba politikacılarının elinde inleyen bir kent burası. -Kentin kültürel kodları yok, simge oluşturamıyor. -Yalova’ya kent kimliği ve kültürü kazandırmak lazım. **Yalovalılık bilinci yok kentte.** -Yalova Türkiye fotoğrafı içerisinde zayıf, silik görünüyor. -Yalovayı koruyan siyaset yok. Herkes bir diğerine göre pozisyon alıyor. -İşsizlik var diyorlar ama iş beğenmiyor Yalovalı gençler. -Yalova arazi rantının yüksek olduğu bir kent. Yalovanın yerlisi arazi rantından geçiniyor.*

Kentin yalnız ve kimlik arayışı içerisindeki görüntüsü Yalovalı olma bilincinin geliştirilmesine ihtiyaç duyurmaktadır. İl olmayı henüz içselleştirememiş görüşülenler açısından körfez geçiş projesi bir anlamda kurtuluş projesidir. Sınırlı sermaye birikimi, tabakaları belirlenmiş sosyal gruplar ve güçlü rol modellerinin yetersizliği yeni gelişme kanallarına işaret etmektedir. Bu anlamda **Körfez Geçiş Projesi üzerinden İstanbul’a ve marmaraya eklemlenebilme ihtimali bir çıkış noktası olarak görülmektedir.**

Körfez geçiş projesi bizi İstanbul vatandaşı yapabilir. Kimlik arayışından kurtulacağız. Yalovalı bilincini geliştirmeye ihtiyaç var. Yalova şansız bir kent, eşrafı yok, sahipsiz. Kentin Kayseri ve Gaziantep gibi zenginlere ihtiyacı var. Yalova’da atalet ve elektrikleşmeyi ortadan kaldırmak lazım. Güvensizlik ortamı var. Yalovanın başarı hikâyelerine ihtiyacı var. Yalnızca kentteki yaşlı nüfusa göre politika üretilmez. Yılda 61 milyon dolar gibi ihracat yapan küçük bir iliz. Yalovalıyız diyen bir grup var. İlçe zihniyetiyle kenti yönetmeye çalışıyorlar. Yalovayla ilgili aşırı beklenti yok edilmeli, Rant herkesin gözünü boyuyor. -Faunus içinde bir Yalova var. Kent kimliği yok, estetik yok, kültürel alan yok Yalova’da.

Görüşülenlerin her türlü eleştiriye karşın kentin geleceğine ilişkin olumlu düşünceleri büyüme ve rekabet etme düzeyini göstermesi bağlamında anlamlıdır. Daha rasyonel bir tutum içerisinde olduğu görülen ve değişimci boyutu gösteren görüşülenler güven unsurunun sağlamansı halinde kentin gelişiminin sağlanacağı düşüncesindedirler. Bu anlamda kente ilişkin yatırım ve gelişme projelerinin iyi anlatılması halinde arzu edilen çıktılar sağlanabileceği öngörülebilir.

-Dışarıdan gelen diye bir şey yok. Bu kente katkı veren herkes Yalovalıdır. -Kentin geleceği ile ilgili ortak bir akla ihtiyaç var. Güven ihtiyacı her şeyin başı. -Kentin girişine kilit vuramazsınız. Turizm, kaplıca, üniversite ve sanayi kenti görüntüsündeyiz. Kentin iyi şeyler yapacağına ilişkin güven sorunu, inanç sorunu var. -Yalova'da başarı hikayeleri projesi çıkarmak lazım.

Kent kimliklerinin ve değerlerinin güç kaybetmesi ile ortaya kişi ve birey kimlikleri çıkmakta ve önem kazanmaktadır. Kent sakinleri kentin değerleri yerine, işyeri, konut ve araba gibi metalar üzerinden kendilerini ifade etme yoluna gitmektedirler. Buna karşın bireylerin tükettiği kentsel değerler ve mekanlar çökmekte kentsel mekanlar tanımsız ve kimliksiz hale gelmektedir. Kent kimliğinin ve kültürünün oluşumu ise yalnızca kurgusal olmayıp, zaman ve insan ilişkilerine bağlı bir süreçtir.

IV.Bölüm

Rapor Eylem Planı ve Proje Önerileri

1-Körfez Geçiş Projesinin Tanıtımı ve Farkındalık

Kentte yaşayan sosyal grupların eğitim, yaş, cinsiyet ve dünyaya bakış açılarıyla bağlantı olarak projenin etkilerinin neler olduğu ve neler olabileceğine ilişkin farklı görüşler ortaya konmasından hareketle projenin tanıtımı ve olası sonuçlarını anlatan çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede **“Köprü Kent Yalova Projesi”** adı altında farklı sosyal kesimlere kısa film, broşür, tanıtım tırları gibi etkinlikler aracılığıyla ulaşılarak tanıtım ve farkındalık sağlanabilir. Kentin projeye ilişkin doğru çıkarımlarda bulunması beraberinde olası sosyal etkileri azaltabilecek ve projeden maksimum faydalanmaya yol açabilecektir.

2-Tarımsal Üretimin Sürdürülmesi

Körfez Geçiş Projesinin hali hazırda tarımsal üretim yapanlar üzerinde endişe ve yarın ne olacak düşüncesi oluşturduğu gözönüne alındığında çiftçilerin yeni üretim yerleri ve ürün çeşitliliği konusunda kanalize edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. **“Tarımovam, Altınovam Projesi”** adı altında tarımsal üretim ve tarım çalışanları desteklenerek kentteki tarımsal üretim ve yatırımların devamlılığı sağlanabilir.

3-Çiçekçilik Sektörünün Kurumsallaştırılması

Kentin önemli bir istihdam ve üretim alanından biri olan çiçekçilik sektörünün sorunlar yaşadığı ve kurumsallaşmasını tamamlayamadığı görülmektedir. Sektöre yönelik yeni destekleyici adımlar atılmaması durumunda hem sektörün başka illere kayması hem de proje aracılığıyla arazi ve müşteri kaybetme tehlikesi ilerde dönülemez bir aşamaya gelebilecektir. **“Her Çiçek Bir Can Projesi”** adı altında sektörün gelişme olanakları ve üretim ve yatırım olanakları desteklenebilir. Bunun dışında kurulacağı söylenen Çiçekçilik İhtisas OSB'nin bir an evvel hizmete girmesi kent imajı ve kentin zenginliğine önemli katkı sağlayıcı bir araç olabilecektir.

4-Tersanecilik Sektörü ve Sanayi Yatırımları

Kentteki en önemli sorunlardan biri olarak gösterilen tersanecilik sektörü ve etkileri hakkında kentte farklı görüşler ortaya konmaktadır. Mevcut konumu itibariyle tersane sektörünün faaliyetlerini devam ettirdiği ve ettireceği göz önüne alınarak, bundan sonra neler yapılabilceğinin değerlendirilmesinin daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede “**Denizcilik ve Tersanecilik Müzesi Projesi**” ve “**Velim Olurmusun Projesi**” oluşturulabilir. Sözkonusu proje çerçevesinde sanayici ve halk arasında ortak işbirlikleri geliştirilebilir.

5- Tersane İşçiliği ve İstihdam

Tersane sektörünün ihtiyaç duyduğu personel sıkıntısının çözümünde projelendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yalovalı gençlerin sürekli işlerde çalışmadığı ve sanayi işçiliğine olan uzaklığı göz önüne alındığında Yalova Valiliği, İş-Kur ve Kalkınma Ajansı koordinatörlüğünde, “**İşçi Akreditasyon ve Sertifikasyon Birimi**” kurulabilir. İşçilere belli dönemlerde verilen eğitim sertifikalandırılarak, sanayicinin sertifika sahibi olan işçiyi istihdam etmede öncelik tanınması sağlanabilir. Sözkonusu teşviki güçlendirmek ve bölgenin gelecekte ihtiyaç duyacağı nitelikli elaman ihtiyacı için ilgili birim “**Yalova İşçi Akreditasyon Merkezi**” adıyla kurularak hizmet vermesi sağlanabilir. Birimin kurulmasında yaşanabilecek herhangi bir gecikme durumunda “**Mesleğim Var Projesi**” adı altında kamu kurumları ve sanayicinin desteğinde meslek edindirme projesi uygulanabilir. Bunun dışında fabrikalardaki taşeron firmaların daha kurumsal bir hale dönüşmesi önerilebilir. Taşeron firmaların insan kaynakları birimleriyle ortak çalışmalar gerçekleştirilebilir.

6-Emlak Pisayası ve Yapılaşma

Körfez Geçiş Projesi arazi mülkiyeti üzerinde önemli değişimleri kaçınılmaz kılmıştır. Ancak hali hazırda bölgede projenin ranta dönüştürülmesi arazi sahipliği üzerinden yapılmakta ve bazı durumlarda kamulaştırma yapılacak arazi sahipleri yanlış yönlendirilmekte ve yeni yatırımcılar kanalize edilememektedir. Bu nedenle “**Proje Kamulaştırma Bürosu ya da İleştirim Hattı**” adı altında vatandaşın kolaylıkla ulaşabileceği bir bilgi bankasının yararlı olacağı

düşünülmektedir. Çiftlikköy ve çivar ilçe ve beldelerde devam eden göç süreci ve nüfus artışı göz önüne alındığında **gayrimenkul sektörünün** payının önümüzdeki dönemlerde de giderek artacağı öngörülebilir.

7-Tarihi Mekanların Korunması

Hersek ovası, Helenapolis, mezarlıklar, su kaynakları gibi tarihi ve doğal kaynaklara ilişkin eleştiriler ciddi sorunlar olarak projenin etki alanı içerisinde bulunmaktadır. Bu çerçevede "**Tarihten Mektup Var Projesi**" adı altında tarihi ve doğal çevrenin korunması noktasında tedbirler geliştirilebilir. Bunun dışında Osmanlı devletinin 27 Temmuz 1302 tarihinde Yalova'da (Yalak-ova'da) kurulduğu tezi geliştirilebilecek bir veridir.

8-Taşocakları Sorunu ve Çevre Bilinci

Görüşülenler arasındaki taş ocakları sorunu her ne kadar şimdilik belirgin sorun üretmese de, problem olabilme ihtimali göz önüne alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Zira Taşocakları ve Köprü Geçiş Projesi birbirini tamamlayan projeler olarak değerlendirilmektedir. Bunun dışında Yalova kentinin sahip olduğu doğal güzellikler ve doğal çevrenin kentte bir zenginlik olarak algılanması ve çevre bilincinin sürdürülmesi için "**Doğal Çevrem Yaşam Bahçem Projesi**" kapsamında çalışmalar gerçekleştirilebilir.

9-Kimyasal Alanlar ve Deponileşme

Tarım alanları ve kimyasal işletmelerin birbirine olan yakınlığı önemli bir eleştiri alanıdır. Aksa ve Wopak gibi sanayi tesislerinin varlığı ve gelecekteki üretimleri noktasında ortak karar alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede "**Doğayla Bütünleşik Kimyasal Üretim Projesi**" adı altında olası kimyasal üretimin kontrol altına alınması ve izlenilmesi sağlanabilir. Yine de kimyasal maddelerin yanıcı, zehirli ve patlayıcı özelliği dolayısıyla; içme suyu, deniz suyu, deniz ürünleri ve hava kalitesini etkileyeceği endişesi belirgindir. Dolayısıyla kente ilişkin kimyasal yatırımlara ilişkin tartışmalar güncelliğini koruyacak görünümündedir.

10-Çevre Düzen Planı Revizyonu

Kentin fiziki ve sosyal gelişimi önündeki en önemli sorun olarak gösterilen Çevre Düzen Planının revize edilmesi ve yeniden değerlendirilmesi kaçınılmaz görünmektedir. Körfez Geçiş Projesinin düşünülmediği Çevre Düzen Planı mevcut haliyle kentin gelişimine fırsat vermeyen ve beraberinde tarım ve sanayi alanları noktasında belirgin tartışmalara yol açan bir plan olarak değerlendirilmektedir. Kentte görüşülenlerin raporda yer alan ifadeleri çerçevesinde ve **“Çevre Dostu Yalova Projesi”** adı altında planın yeniden kurgulanması yararlı olabilecektir.

11-Göçün Kanalize Edilmesi

Yalova kenti için önemli sorun alanlardan birisi olası göç hareketliliği ve nüfus artışıdır. Dahası yeni göç biçimlerinin ortaya çıkabilme ihtimalidir. İstanbul’un göç etme potansiyeli taşıyan göçmenler için sunmuş olduğu çekiçi imkan ve fırsatların kenti büyütmesi beraberinde çevre illere de nüfus artışını normal kılmaktadır. Bunun dışında Altınova tersanelerinin iş ve istihdam sağlama durumu ve körfez geçiş projesiyle otoban bölgelerinde nüfus artışı ve yapılaşma olağan bir sonuç olarak görünmektedir. Bu çerçevede alt yapı hazırlıkları yapılması ve **“Yalovayı Düşlüyoruz Projesi”** adı altında gelecek senaryoları hazırlanıp uygulanabilir.

Öte yandan ulusal anlamda göçün kontrol edilmesi hususunda bazı çalışmaların ve projelerin desteklenmesi yeniden gözden geçirilmelidir. Nitekim kırsal bölgelerimizden devam eden göç sürecinin varlığı dikkate alındığında, göçlerin yaşandığı bölgelerimizin sorunlarının giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle göç veren illerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçların desteklenmesine yönelik olarak projelendirmelerin ve kredilendirmelerin yapılması yararlı olabilecek girişimlerdir. Merkez iller ile ulaşım imkanlarının hızlandırılması ve kolaylaştırılması yanında hayvancılık, arıcılık, sebze meyve yetiştiriciliği, seracılık projeleri bu noktada yeniden değerlendirilebilir ve alt yapı destekleri artırılabilir.

12-Kent Kimliği ve İmajı

Yalova kenti, kim olduğu ve kim olacağı noktasında bir özeleştirici ve yüzleşmeye ihtiyaç duymaktadır. İdari anlamda yeni il olma durumunu içselleştirememiş grupların varlığı bu anlamda kentin gelişimini olumsuz etkileyen bir özelliktir. Kentsel kodların ve rol modellerinin geliştirilmesi amacıyla “**Kent Kumbarası Projesi**” adı altında kent kimliği ve imajına dönük ve her sosyal grubun katılabileceği çalışmaların yararlı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç

“Kent yöneticilerine güçlük çıkartan iki değişken insanların değer hükümleri ve toplumsal yapısıdır”.

İnsan geçmiş, şimdi ve gelecekle ilişki kuran sistemin aktörü olduğuna göre yaşadığı çevre değişince ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirdiği örgütlenme şekillerini de değiştirmektedir. Kente ve kentte yaşayan insana ilişkin davranış kalıplarının bilinmesi beraberinde kent yöneticilerine ve kentle ilgili projelere zemin hazırlamada temel yardımcıdır. Yalova gibi deniz kültürü ve kara kültürleri ve kimliklerinin bir arada yaşadığı kentte, insan davranışlarının farklılaştıkları ya da birleştikleri hususlar bu çerçevede önemli bir araç ve uzmanlık gerektiren özelliklerdir. Diğer bir ifadeyle deniz ve kara kültürü içinde yetişmiş insan davranışının birbirinden farklı olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Yalova kentinin önemli özelliğinden biri farklı kültür ve kimliklerin iç içe yaşaması ve kent yaşamına her grubun katılabilmesidir. Bu nedenle kentin yeniden kurgusunda kültürel zenginliğe uygun politikalar benimsenmesinde iki değişkenin bir arada düşünülmesi önemli bir yaklaşımdır. Bunlar insanların değer sistemleri ve içinde buldukları sosyal yapısıdır. Zira bir kentte yaşayan insanların neye inandıkları, ne yedikleri, ne sevdikleri ve amaçlarına ulaşmak için ne şekilde bir araya geleceklerinin bilinmesine ihtiyaç vardır. Bu özellikler bilinmeden kente ilişkin ortaya konan fiziki ve sosyal değişimler arzu edilmeyen sonuçların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilecektir.

Görüşülenlerin ifadelerinde yer alan her türlü eleştiriye karşın kentin değişen dünya ve ülke konjonktürü içerisinde **kendisine yer bulma çabaları**, kentin çevresinde olanları hissettiğinin bir göstergesidir. Ayrıca kentin sahip olduğu tüm alt ve üst yapı unsurlarının geleceği şekillendirmede sorumluluk sahibi olduğu açıktır. Kent sivil toplum örgütlerinin kamu kurumları ile olan ilişkileri ve ortak akıl oluşturma koşulları sürecin temel belirleyicisi olacak konumdadır. Sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir ekonomi ve sürdürülebilir işbirlikleri kentin hayal etme ve bu hayale hazır olmasına bağlıdır. Kent kendi içinde rekabet ettikçe değil, paylaştıkça ve işbirliği yaptıkça büyüyüp gelişecektir.

Görüşülenlerin kentle ilgili tutumları yanında değişimi isteyen ve değişimin farkında olanların heyecanı ve gelecekle ilgili öngöruları oldukça kıymetlidir. Kentin il olduktan sonra bir çekim ve cazibe merkezi haline gelmeye başladığını düşünen görüşülenler artan göç oranı ve sanayileşme çabalarını kaçınılmaz bir değişim olarak görmektedirler. Değişimi isteyen bu grup kente sonradan gelen, ekonomik büyüme iyidir ve yatırım fırsatları değerlendirilmelidir diyenlerden oluşmaktadır.

Genel bir yaklaşımla kendisini yerli ve gerçek Yalovalı gören görüşülenler ise kentin büyümesini istemeyenlerden oluşmaktadır. Bu görüşülenler kentin turizm ve eğitim kenti olmasını isteyenlerdir. Yalova siyasetini ve kentle ilgili düşünceleri de yerli ve yabancı olmak üzerinden yürütülen bu algı beslemektedir. Nitekim görüşülenlere göre dışardan gelen adaylar kente ilişkin daha cesur karar alabilen ve yatırımcıların önünü açan bir karakterde iken yerli siyasetçiler daha koruyucu bir politika izlemektedirler.

Kenti koruma çabalarına karşın kenttin karakteristiğinin değişmekte olduğu da aşikardır. Yeşil, tatil beldesi algısı yanında sanayisi ve ulaşım koridoru olma konumuyla farklı bir Yalova kendisini hissettirmektedir. Kent coğrafyasının sahip olduğu ormanlık alanlar ve doğal çevre zenginliğiyle birlikte fırsatlar ve tehditleri birarada yaşayan kentin geleceği bir anlamda kendi kaderine bağlı bulunmaktadır.

Gerçekte kent ve kentte yaşayanlar için en büyük sorun olası göç dalgası olarak görünmekle birlikte köprü geçiş ücreti ve sosyal donatı alanlarının cazibesinin hangi seviyede olacağı tartışılabilir bir konu olmakla birlikte haklılık payı taşımaktadır. Zira Yalova termali, plajları ve yeşilliğine karşın İstanbul için ne oranda bir tatil beldesi olduğu tartışılabilir ikinci bir konudur. Göç kaygısı karşısında ise insanları bir yere bağlı olarak düşünmek yerine insanları yaşamları boyunca yeryüzünde belli güzergahlar üzerinde haket ediyorlar diye düşünmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Göçün kontrol edilememesi durumunda göçmenlerin katlanmak zorunda oldukları fiziki, toplumsal, ahlaki ve ekonomik güçlükler çatışma üretmeye devam edebilecektir. Kent yapılaşmasının kontrol edilememesi durumunda **kentin yeni göç bölgeleri problem yuvasına dönme tehlikesi taşıyabilir**. Zira etnik özellikler, diller, kimlikler ve bölgesel özellikler kendilerine **kapalı devre yaşam alanları** üretebilir. Bu nedenle bir yerin planlanması yalnızca sokak, park ve balkon mesafesinin belirlenmesinden ibaret değil, beraberinde kültürel özelliklerin de bilinmesini zorunlu kılmaktadır. Kentin yoğunlaşan değil, yayılan bir çeper içerisinde yeni yaşam alanları üretmesinde kültürel özellikler göz önüne alınmalıdır.

Kent sakinleriyle yapılan görüşmelerde ortaya çıkan hususlar yeniden değerlendirildiğinde aşağıdaki sorun alanlarının üzerine düşünmek kaçınılmaz olmaktadır:

*Görüşülenler arasında **kent bilincinin** oluşmadığı ve hala kasabada yaşadıkları düşüncesinde olmaları önemli bir sorundur.

*Kente özgü davranış kalıplarının sunulamaması kente yeni gelenler açısından karmaşaya yol açmış ve kent çeperinde **farklı kimlik mekanları** oluşmuştur.

*Kent **turizm alışkanlığı** mevsimsel olarak şekillenmekte ve gerekli turizm hizmeti vermek ve marka il olma noktasında sorunlar görülmektedir. Termal turizmi kentin en rekabet edebilir taraflarındandır. Beraberinde farklı projelendirmelerle kentin gelişimine katkı sağlanabilir ve doğa turizminden yararlanılabilir.

*Görüşülenler arasındaki **toprak rantı beklentisi** en zayıf yönlerden biridir. Zira elde edilen kamulaştırma bedellerinin tekrar kente yatırıma döndürülmesi yerine başka civar il ve ilçelerin tercih edildiği görülmektedir. Dahası arazi sahiplerinin rant beklentileri olumlu yatırımların önünü tıkayan bir hale dönüşme tehdidi altındadır.

*Denetimli bir **yapılaşma** ile deniz ve kara ilişkisi yönlendirilip doğal çevre ve tarihin korunması gerçekleştirilebilir görünmektedir. Halkın

deprem konusundaki bilinçlenme durumu yeterli düzeyde olmakla birlikte yeni yapılaşmanın rant için değiştirilebilir olduğu dikkate alınmalıdır.

***Çevre Düzen Planının** kenti hali hazırda düğümlediği ve kargaşa üretmiş olması en önemli sorun olanlarından biridir. Marmara bölgesinin önemli bir kenti olan Yalovanın yeni gelişim senaryoları çerçevesinde şekillenmesi olası ve kendiliğinden yapılaşmaya karşı çok daha iyi olabilecektir.

*Görüşülenlerin yeni **sanayi yatırımları** ve projeler karşısında muhalif kalmış olması hem projelerin yeteri kadar ulaştırılmamış olması hem de koruyucu bir perspektife sahip olmalarının bir sonucudur.

*İstihdam sağlama kabiliyetine sahip **çiçekçilik sektörü ve tarım** üreticiliğinin daha verimli hale getirilmesi hususunda sektör yöneticileriyle yeniden değerlendirmeler yararlı olacaktır.

*Kentın sosyal açıdan gelişimine destek verecek istihdam alanları ve işsizlik sorunu karşısında aşırı korumacı yaklaşımların eleştirisine ve **Yal-ço kavramının** yeniden kurgulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

*Kentın hangi sektörler üzerinde yürüyeceği tartışmaları bir tarafa bilim, tarım, turizm ve sanayi kenti olarak karmaşık yapısı devam edecek görünmektedir. Bu nedenle il içindeki sektörler arası rekabet kent açısından daha yararlı olabilecek görünmektedir. **Kentin esnek modellenmesi kent için daha faydalı görünmektedir.**

Son söz olarak, bir kentın yapılanmasında tüm nesnelere birbirine bağlıdır. Hiçbiri bir birinden ayrı varlıklar olamazlar. Bir toplulukta varolan çeşitli gruplarla nasıl ilişki kurulacağı düşünülmesi gereken bir konudur. Dahası kente ilişkin çözüm üretmek kentte yaşayan her sosyal kesim ve grubu bilmeyi gerektirir. Kentte yaşayan insan gruplarının ilişkiler ve değerler sisteminin bilinmesi bu noktada kıymetlidir. Kültürel örgütlenme sağlanamazsa yetersiz bilgi kaynakları kamu vicdanını rahatsız etmeye devam edecektir.

Kaynakça

- Aksoy, Mustafa (2012). Bizim Şehri Kim Öldürüyor, Türk Düşüncesi, Fikri-Kültürel Dergi, Sayı 1, Kış 2012.
- Alver, Köksal (2009). “Kentsel Ayrışma ve Yeni Biçimleri”, Anlayış Dergisi, Nisan, Sayı 71
- Armağan, Mustafa (1997). Şehir Asla Unutmaz, İz yayıncılık, İstanbul.
- Aslanoğlu, Rana (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Asa Kitabevi Yayını, Bursa.
- Bilgin, Nuri (1994). Kimlik Sorunu, Ege Yayıncılık, İzmir.
- Bookchin, Murray (1992). Kentsiz Kentleşme, Çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bumin, Kürşat (1990). Demokrasi Arayışında Kent, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Çağlayan, Savaş (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ilke), Güz, Sayı:17.
- Çizgen, Nevval (1994). Kent ve Kültür, Say Yayınları, İstanbul.
- Demir, Cüneyt, (2006). “Kentsel Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı ve Kent Plancılarının Rolü”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Mart.
- İçDuygu, A., Sirkeci, İ., Aydınğün, İ., (1998). Türkiye’de İç Göç, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kvale, Steinar ve Svend Brinkmann (2009). Interviews, Learning the Craft Wualitative Research Interviewing. California: Sage Publications.
- Leeuwen, Theo Van (2008). Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis. New York: Cambridge University Press.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R., Zilber, T. (1998). Narrative Research, Reading, Analysis, and Interpretation, Applied Social Research Methods Series Vol.47, Sage Publications.
- Şener, Cemal (2002). İbni Haldun’da Toplum Anlayışı:Göçebe (Bedevi) Cemiyetler, Aydıuşü Yayınları, İstanbul.

Soygüzel, Hasan (2010). “Metodoloji: Bilinmezlik Mağarasının Haritası”, (içinde) Osmanlı Tarihini Yeniden Yazmak: Kuruluş, Halil İnalçık, Hayy Kitap, İstanbul.

Ulu, Ali, Karakoç, İlkur (2004). Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi, Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, İstanbul.

van Dijk, Teun A. (2008). Discourse and Power. New York: Palgrave Macmillan.

Yalova Kent Planlanması Değerlendirme Raporu (2004). İstanbul Teknik Üniversitesi, Aralık, İstanbul.

Yalova Mevcut Durum Raporu (2004). Yalova Yerel Gündem 21 Sekreterliği Yayını, Mayıs, Yalova.

Yazar Hakkında

Doç.Dr.Suat Kolukırık Ankara doğumlu. 2004 yılında Ege Üniversitesinden doktora derecesi aldı.. Çalışma alanıyla ilgili olarak; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İspanya, Macaristan, Bulgaristan, Almanya, Irak, Suudi Arabistan, Kırgızistan ve Gürcistan'da bilimsel toplantılara katıldı ve araştırmalarda bulundu. 2008/2009 Güz/Bahar döneminde Utah Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü ve Ortadoğu Araştırmaları Merkezinde misafir öğretim üyesi olarak yer aldı. Kültürel Çalışmalar, Kimlik, Dezavantajlı Gruplar, Kent, Mülteciler, Göç, Kuramsal Analiz ve Sosyolojide Yeni Yaklaşımlar üzerine akademik çalışmalarını sürdürmektedir.